

The Journal of Academic Social Science Studies

International Journal of Social Science

Volume 5 Issue 7, p. 633-661, December 2012

**MÜZİK COĞRAFYASI AÇISINDAN BİR ARAŞTIRMA:
DOĞAL ORTAM ÖZELLİKLERİNİN TÜRKÜ SÖZLERİ
ÜZERİNDEKİ ETKİSİ**

*A STUDY IN TERMS OF MUSIC GEOGRAPHY: THE EFFECT OF NATURAL
ENVIRONMENT CHARACTERISTICS ON THE LYRICS OF TURKISH FOLK
SONGS*

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Sait ŞAHİNALP

Harran Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü.

Abstract

One of the important issues in Music Geography is that the living environments have always a noticeable influence on the lyrics of songs or folk musics of the people living in that region. In general, people from different geographical regions of Anatolia usually have diverse culture and tradition. These diversities are said to have an impact on the lyrics, rhythms, instrument used, melodies and other features of Turkish folk music. In this study the folk songs of Rize, Erzurum, Antalya, Şanlıurfa and Konya provinces are examined due to their divergent characteristics of natural environments. It is seen that, a number of expressions which are accordance with every provinces natural environment, have been used in the the lyrics os folk songs of provinces studied. While more expressions about topographic and climatic features are ascertained in the folk songs of provinces which have a continental climate and high mountain, more expression about natural vegetation and animals in the natural environment were dedected in the folk songs of provinces that have relatively flat and less influenced by continental climate. For example, topographic and climatic expressions are more in number in the folk songs of Rize and Erzurum, while expressions about natural vegetation and natural environment animals are more in number in the folk songs of Şanlıurfa and Konya. For that reason, natural environment expressions in the Turkish folk song have taken place and activity direct proportion to the characteristics of the natural environment experienced. Taken as a whole, the expressions in the folk song lyrics about topography, natural vegetation and climate are seen in the first three place.

Keywords: Geography, music geography, Turkish folk music, lyrics of folk songs.

Öz

Müzik Coğrafyası'nın önemli konularından biri de yaşanan ortamın şarkı veya halk türkülerinin sözleri üzerindeki etkisinin ortaya konulmasıdır. Özellikle Anadolu'nun sahip olduğu farklı coğrafi ortamlar türkülerin söz, ritim, kullanılan enstrüman, melodi vb. özellikler açısından farklılaşmasına neden olmuştur. Araştırma kapsamında farklı doğal ortam özellikleri nedeniyle incelenen Rize, Erzurum, Antalya, Şanlıurfa ve Konya illerine ait türkülerde, doğal ortam özelliklerinin etkinliğinin de farklı olduğu ortaya çıkmıştır. İncelenen illere ait türkü sözlerinde, her ilin doğal ortamına uygun olarak bir takım ifadelerin kullanıldığı görülmektedir. Özellikle karasal bir iklime ve yüksek dağlık alanlara sahip alanlarda topografik ve klimatik özelliklere ait ifadeler türkülerde daha çok yer alırken, nispeten düz ve karasal iklim etkilerinin az olduğu alanlarda ise doğal bitki örtüsü ve doğal ortam hayvanları ile ilgili ifadelerin ön plana çıktığı görülmektedir. Örneğin, Rize ve Erzurum türkülerinde topografik ve klimatik ifadeler, Şanlıurfa ve Konya türkülerinde ise doğal bitki örtüsü ve doğal ortam hayvanları ile ilgili ifadeler sayıca daha fazladır. Bu durum, doğal ortamın yaşamı zorlaştırıcı özelliklerinin, güzelliklerinin ve mahrum kalınan doğal özelliklerin her ilin türkü sözlerine yansımalarını göstermektedir. Bu nedenle halk türkülerindeki doğal ortamla ilgili ifadeler, yaşanan doğal ortamın özellikleriyle doğru orantılı olarak yer almış ve etkinlik göstermiştir. İncelenen türkü sözleri bir bütün olarak ele alındığında ise topografya, doğal bitki örtüsü ve iklimle ilgili ifadelerin ilk üç sırada yer aldığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Coğrafya, müzik coğrafyası, Türk halk türkeleri, türkü sözleri.

A-GİRİŞ

Müzik-coğrafya ilişkisi, XX. yüzyılın ortalarından itibaren coğrafyacıların dikkatini çekmeye başlamış ve bir takım çalışmalar yapılmıştır. Avrupa ülkeleri ve ABD'nde yoğunlaşan bu çalışmalar sadece coğrafyacılar tarafından değil, aynı zamanda müzikolog ve etnomüzikologlar tarafından da yapılmıştır. Bu çalışmalarda, geleneksel ve popüler müzik de dahil olmak üzere müzik-mekân ilişkisi, yaşanan çevrenin doğal ve beşeri-ekonomik özelliklerinin etkisinden, kültürel politikanın ögesi olarak müziğin kültür oluşumunda veya bir alana has kültürel kimliğin oluşumundaki yeri ve önemine kadar çok farklı yönleriyle ele alınmıştır. Yine müziklerin sözleri, melodileri, ritimleri, yapıları, kullanılan enstrümanlar, müzik endüstrisi ve medyası, müzik teknolojisi gibi çok farklı konular, mekân-müzik ilişkisi kapsamında ele alınmıştır (Leyshon, Matless ve Revill 1995; Smith 1997; Revill 2000a; Revill 2000b; Revill 2005; Brouillette-Gibbs 2010; G'omez, Haro ve Herrera 2009; Hudson 2006; Kong 1995; Nash ve Carney 1996; Mitchell 1995; Turner ve Freedman 2004; Kearney 2007; Balachandran ve Bhardwaj 2001; Nash 1968; Carney 1998). Bunun yanında yerel veya popüler müziklerin özellikle bölgesel coğrafya derslerinin öğretiminde ne şekilde kullanılabileceği ve yararlarıyla ilgili birçok araştırma ortaya konulmuştur (McClain 2010; Keinard 1953). Farklı coğrafi alanlarda dinlenen müzik türlerinin ülke içinde dağılışımın "mental haritalar" oluşturularak ortaya konulması da, müzik coğrafyası kapsamında yapılan çalışmalar arasında yer almaktadır (Shobe ve Banis 2010). Türkiye'de müzik ve coğrafya ilişkisi, henüz üzerinde durulan bir konu haline gelmemiştir. Ne yazık ki günümüze kadar Tuncel'in yapmış olduğu "Türkülerle Türkiye" adlı çalışma dışında coğrafi bir yaklaşım sergilenmemiştir (Tuncel 1993). Doğanay, sanat ve edebiyatın yaşanan çevreden etkilendiğini ifade ederek, bu konunun coğrafi bir bakış açısıyla ele alınıp incelenmesinin ilginç ve önemli olacağını belirtmektedir (Doğanay 2011).

Türkiye'de halk müzikleri, genel olarak sevinç, hüzün veya kahramanlıkların anlatıldığı, bu duyguların çeşitli doğal ortam özellikleriyle sembolleştirildiği bir özellik taşımaktadır (Köksel, 2009:466, 468, 472). Bunun yanında belirli bir alanda yaşayan insanların inançları gereği doğal ortamda bulunan dağ, ırmak ve göl gibi doğal ortam özelliklerine yücelik atfedilmekte (İnan, 1972:50-51) kimi zaman da bu doğal özellikler kişileştirmeler

yoluyla türkülerde yer almaktadır (Nalbant 2006:31-34). Bu nedenle halk türkülerinde, ait olunan yöre veya bölgeye ait birçok doğal ve beşeri coğrafi özelliğe rastlamak mümkündür. Nasıl ki kültürler, yaşanılan coğrafi ortamın bir eseri olarak ortaya çıkmışsa, bu kültürün bir ögesi olan halk türküleri de coğrafi ortamın etkisi altında şekillenmiş ve ortaya çıkmıştır. Bu özellikleri itibariyle coğrafi ortamı yansıtan veya bir takım ipuçlarını ortaya koyan önemli bir kültürel değer olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu makalede, coğrafi ortamın doğal özelliklerinin türkü sözleri üzerindeki etkisi ortaya konulmaya çalışılmış, türkülerin melodisi, ritimleri, yapısı veya enstrüman yapıları konu kapsamına alınmamıştır. Konu, beşeri coğrafyanın araştırma konularından biri olan “*kültür coğrafyası*”nın alt dalı olan “*müzik coğrafyası*” kapsamında olup, “*folklorik coğrafya*” çalışması olarak da değerlendirilebilir.

Bu çalışmada Anadolu coğrafyasında farklı alanlarda karşımıza çıkan türkülerin, bu alanların doğal ortam özelliklerinden ne şekilde etkilendiklerinin, doğal ortamın bu türkülerin sözleri üzerindeki etkisinin veya türkülerin ait oldukları alanın doğal özelliklerini ne şekilde yansıttığının ortaya konulması hedeflenmiştir. Türkü sözleri üzerinde, yaşanılan ortamın topografya, hidrografya, iklim, jeoloji, doğal bitki örtüsü ve hayvan toplulukları, yaşanan doğal afetler ve gök cisimleri gibi doğal özelliklerinin etkisi, “nerede?, nasıl? ve neden?” sorularının cevapları araştırılarak ortaya konulmuştur. Türkülerde geçen coğrafi ifadelerin tespiti, ortaya çıkarılması, coğrafi çevreyle ilişkilendirilmesi, müzik-mekân ilişkisinin ortaya konulması açısından önem taşıdığı gibi, belirli bir alanda görülen kültürün ortaya çıkmasında rol oynayan coğrafi faktörlerin, insan-coğrafi ortam ilişkisi açısından ele alınması bakımından da önem taşımaktadır.

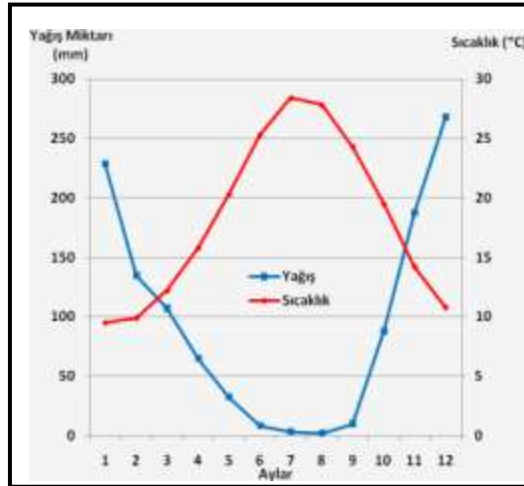
Çalışmada, özellikle farklı topografya ve iklim özelliklerine sahip olan Şanlıurfa, Antalya, Erzurum ve Rize illerine ait türkü sözleri seçilmiştir. Sıcak ve yarıkurak bir iklime ve nispeten düz bir topografyaya sahip Şanlıurfa; sert karasal bir iklime ve yüksek dağlık bir alana sahip Erzurum; ılıman ve her mevsimi yağışlı bir iklimle yüksek dağlık bir alana sahip ve denize kıyısı olan Rize; yazları sıcak, nemli ve kurak, kışları nispeten serin geçen tipik Akdeniz ikliminin görüldüğü, yüksek dağlık alanlar yanında kıyı ovalarına sahip ve denize kıyısı olan Antalya illeri, belirgin farklı özellikleri nedeniyle seçilmiştir. Topografya ve iklim açısından karakteristik özellikleri olan bu iller, doğal ortam özelliklerinin türkü sözleri üzerindeki etkisinin daha net olarak ortaya çıkarılması için tercih edilmiştir. Nispeten düz bir alana sahip olması yanında yer yer dağlık alanların yer alması, Akdeniz ikliminin hakim olduğu alana yakın olması, karasal etkilerin de görülmesi nedeniyle yukarıda belirtilen belirgin doğal ortam özellikleri arasında geçiş özellikleri gösteren Konya iline ait türküler de doğrulayıcı grup olarak seçilmiştir.

Yukarıda belirtilen illere ait çoğu TRT Kurumu repertuarında yer alan toplam 657 türkü sözüne ulaşılmış olup bunun 85’i Antalya, 87’si Rize, 209’u Şanlıurfa, 190’ı Erzurum ve 86’sı Konya illine aittir. Eşit şartlarda bir karşılaştırma yapmak ve sağlıklı sonuçlara ulaşmak amacıyla, bilgisayar kurasıyla her ille ait 60’ar türkü seçilmiş ve araştırma bu türkülerin sözleri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Belirlenen toplam 300 türkü sözü üzerinde detaylı bir inceleme yapılarak topografik, klimatik, hidrografik, jeolojik, doğal bitki örtüsü, doğal hayvan toplulukları, doğal afetler ve astronomik -gibi fiziki coğrafya- özellikleriyle ilgili ifadeler tespit edilerek gruplandırılmıştır. Türkülerde geçen her bir doğal ortam özelliğinin ilin diğer doğal ortam özellikleri içindeki etkinliği ve bunun türkü sözlerine yansması; her ilin kendi doğal ortam özelliğiyle bağdaştırılmış, neden ve sonuçlarıyla (sayısal ve sözel) ortaya konmuştur.

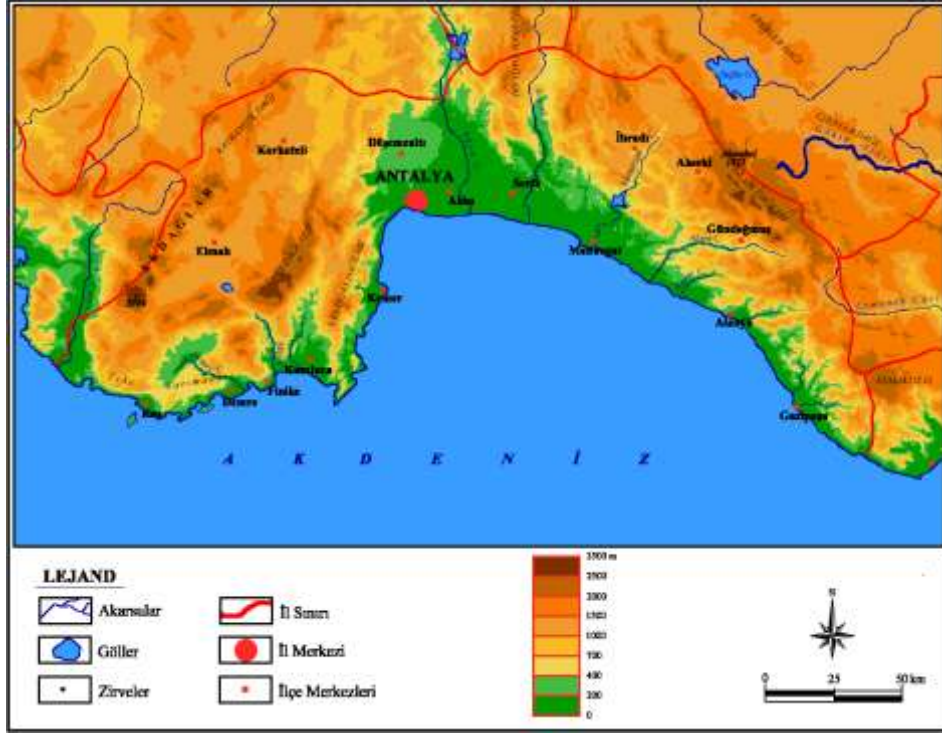
B-ARAŞTIRMA ALANININ GENEL DOĞAL ORTAM ÖZELLİKLERİ

1-Antalya

Antalya ilinde farklı jeolojik oluşum ve alanlar göze çarpmaktadır. Antalya Körfezi'nin doğusundaki Paleozoik araziler içinde metamorfik alanlar görülmekte olup, körfezin kuzeyindeki Mesozoik yaşlı arazilerde ise ofiolitli serilere rastlanmaktadır. Akarsu vadi tabanlarında, oluklarda ve kıyı ovalarında ise Kuaterner yaşlı alüvyal araziler yer almaktadır. İlin başlıca morfolojik birimleri, kıyı ovaları ve daha geride sıra halinde uzanan dağlık alanlardan oluşmaktadır. Beydağları'ndaki Kızlar Sivrisi'nde yükselti 3070 m.ye ulaşmaktadır. Ayrıca sıradağlar arasında oluklar ve Antalya Körfezi'nin doğu (Taşeli) ve batısında (Teke) ise platolar yer alır (Harita 1). İlin kıyı kesiminde yazları sıcak ve nemli kışları serin ve yağışlı geçen Akdeniz iklimi hakimken (Grafik 1); kuzeye doğru gidildikçe yazları serin ve kısmen yağışlı, kışları ise soğuk ve kar yağışlı geçen Akdeniz dağ iklimi görülmektedir. Dağların Akdeniz'e bakan yamaçlarının yüksek kesimlerinde sis ve bulutluluk kıyı kesimlerine göre yüksek değerdedir. Antalya hidrografik açıdan zengin özellikler göstermektedir. Kıyı gerisindeki dağlardan Akdeniz'e doğru akan Düden, Eşen, Manavgat, Aksu ve Kargı gibi akarsular yanında, çok sayıda yeraltı suyu kaynağına sahiptir. İlin başlıca gölleri Avlan ve Karagöl'dür (Harita 1). İlin doğal bitki örtüsü kıyı kesimlerinde makiler, kuzeye doğru gidildikçe de kızılçam, meşe, sedir, ardıç, karaçam ve göknar ormanlarından oluşmaktadır. İl yüzölçümünün %58'i ormanlarla örtülüdür. 2000 m.den yüksek alanlarda ise alpin çayırlar hakimdir. Oluklarda ve vadi tabanlarında step formasyonuna rastlanılmaktadır. Antalya'nın yaban hayatı içinde karaca, alageyik, sansar, boz ayı, ağaçkakan, üveyik, porsuk, sincap gibi hayvanlar öne çıkmaktadır. İl sınırları içinde başta kırmızı ve kırmızı kahverengi Akdeniz toprakları olmak üzere, kahverengi orman toprakları, kestane renkli topraklar, rendzinalar, regosoller, alüvyal topraklar ve yüksek dağ-çayır toprakları başlıca toprak gruplarını oluşturmaktadır (1/500.000 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritası, MTA; Atalay 2007: 326, 330, 311,313, 316-317,337-348); Antalya İÇDR-2010, 2011: 30,36, 118-122, 142,166, 197, 209, 216-217,222-225; DSİ XIII. BM, 2010, DMİ Antalya BM, 2010).

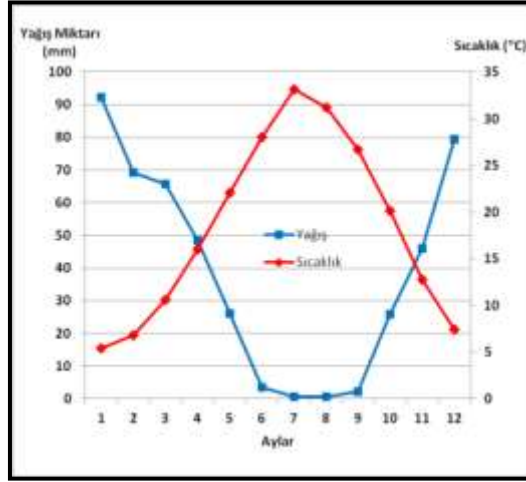
Grafik 1. Antalya Meteoroloji İstasyonu Aylık Ortalama Sıcaklık ve Yağış Grafiği.

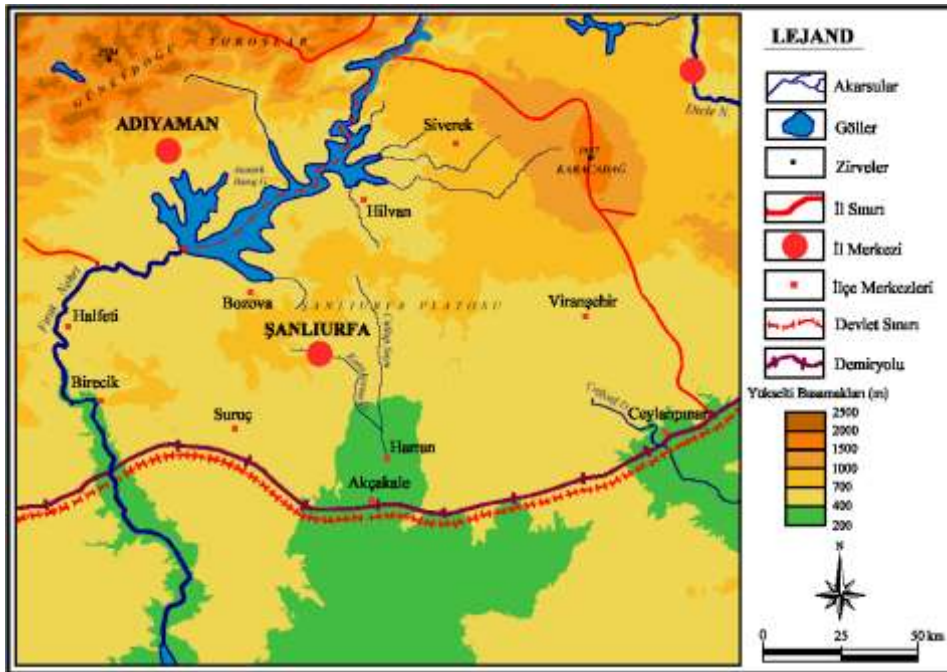
Harita 1. Antalya İli Fiziki Haritası.

2-Şanlıurfa

Şanlıurfa genel olarak üçüncü zaman kalker arazilerinden oluşmuştur. Bu araziler platolarda geniş bir alan kaplamaktadır. İlin güneyinde yer alan ovalar Kuaterner yaşlı alüvyonlarla kaplıdır. Bu ovaların kuzeyinden itibaren Plio-Kuaterner yaşlı bazalt örtüler hakim olmaktadır. Şanlıurfa sade bir topografyaya sahiptir. Diyarbakır sınırında yer alan Karacadağ volkanik kütle dışında dağ bulunmamaktadır. İlin güneyinde esas olarak graben özelliği taşıyan Suruç, Harran ve Ceylanpınar ovaları yer almaktadır. Ovalardan kuzeye doğru gidildikçe yükseltisi artan platolar yer almaktadır (Harita 2). İlin genelinde yazları sıcak ve kurak, kışları ise soğuk ve yağışlı geçen bozulmuş bir Akdeniz iklimi hakimdir. Şanlıurfa Türkiye'nin en yüksek sıcaklıklarına sahip illerinden biri olup (Grafik 2), günlük ortalama güneşlenme süresinin en yüksek olduğu (8,31 saat) ildir. Hidrografik olarak Şanlıurfa'nın en önemli özelliği Fırat Nehri'ne sahip olmasıdır. Bunun dışında kalanlar mevsimlik akarsu özelliğindedirler (Harita 2). Ayrıca Direkli Suyu, Diphisar, Edene, Süleyman Pınarı gibi bir takım yeraltı su kaynakları da bulunmaktadır. İlin doğal bitki örtüsünü stepler oluşturmaktadır. Maki formasyonuna ait bazı ağaç türlerine ve ilin kuzey kesimlerinde bozulmuş meşeliklere rastlanmaktadır. Şanlıurfa yaban hayatı leylek, kelaynak, güvercin, kumru, gibi kuş türleri ile ceylan, çizgili sırtlan, vaşak gibi memeliler ve yılan, çöl varanı gibi sürüngenler açısından zengindir. Şanlıurfa ilinde görülen toprak türlerinin başlıcaları alüvyal topraklar, kolüvyal topraklar, kahverengi topraklar, kırmızımsı kahverengi topraklar ve volkanik topraklardan oluşmaktadır (MTA, 1:500.000 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritası, Hatay ve Diyarbakır paftaları; Şanlıurfa İÇDR, 2010:6, 45-46, 57, 59; D.M.İ. Şanlıurfa BM, 2010; E.İ.E. İdaresi GM, 2011).

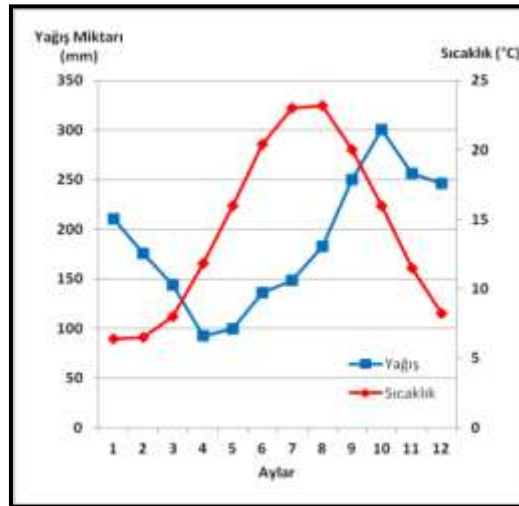
Grafik 2. Şanlıurfa Meteoroloji İstasyonu Aylık Ortalama Sıcaklık ve Yağış Grafiği.

Harita 2. Şanlıurfa İli Fiziki Haritası.

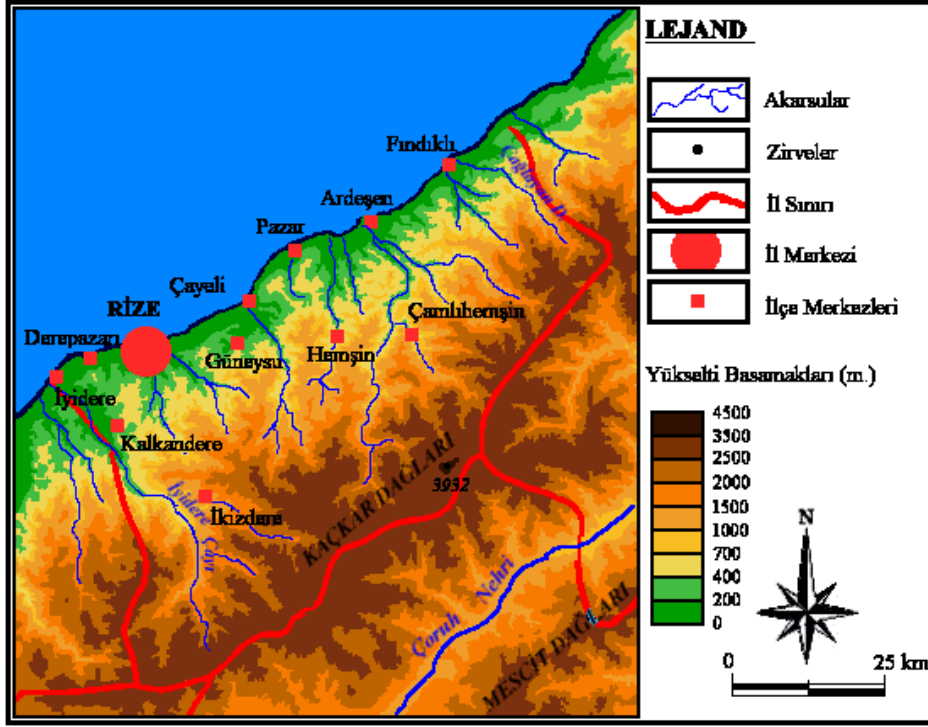
3-Rize

Rize ilinin büyük kısmı volkanik arazilerden oluşmuştur. İlin güney kesimlerinde granitik kütleler geniş yer tutar. Bu alan içinde yer yer serpantin, tuf ve trakitler görülmektedir. Yüksek ve engebeli bir topografyaya sahip olan Rize’de, kıyı şeridinin hemen ardından yükseltisi 4000 m.ye ulaşan Rize Dağları’na geçilir. Rize Dağları’nın kuzey yamaçları Karadeniz’e ulaşan ve hızlı akan akarsuların etkisiyle dar ve derin vadilerle parçalanmıştır (Harita 3). Dağların yüksek kesimlerinde buzul topografyasına ait şekillere rastlanmaktadır. Orman üst sınırından sonra başta Ayder olmak üzere birçok yayla bulunmaktadır. Rize okyanusal bir iklime sahip olup, Karadeniz kıyı kuşağı Türkiye’nin en fazla yağış alan kesimini oluşturmaktadır (Grafik 3) ve Temmuz-Ağustos aylarında 500 m.nin üstündeki yamaçlar sisle kaplanmaktadır. Daha güneye gidildikçe yükseltinin etkisiyle karasal özellikler kendisini hissettirmektedir. Rize hidrografik açıdan çok zengin olup, birim alana düşen akarsu sayısı hayli yüksektir (Harita 3). Bunun yanında 2400 m.lerden daha yukarıda buzul gölleri yer almaktadır. İlin doğal bitki örtüsü gür ormanlardan oluşmaktadır. İlin yaklaşık olarak %52,3’ü ağaçlık veya ormanlık alanlardan oluşmaktadır. Bunun yanında kıyı kesiminde maki türleri de görülmektedir. 2000 m.den itibaren soğuğa dayanıklı alpin çayırlar kuşağına geçilmektedir. Yaban hayatı içinde yabani domuz, kurt, çakal, tilki, bildircin, atmaca ve şahin başta olmak üzere birçok tür önemli yer tutmaktadır. İl topraklarının büyük kısmı podzolik topraklardan oluşmaktadır. Fakat bunun yanında kireçsiz kahverenkli orman toprakları, alüvyal topraklar ve lateritlere de rastlanmaktadır (Atalay, 2007:39, 53, 56, 72; Yıldırım, 2006:42; Rize İli Arazi Varlığı, 1993; MTA 1.500.000 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritası, Trabzon paftası; Rize İÇDR, 2010:5-6, 13, 14, 16-19, 22, 42, 79-80, 115, 194; DMİ 1975-2010).

Grafik 3. Rize Meteoroloji İstasyonu Aylık Ortalama Sıcaklık ve Yağış Grafiği.

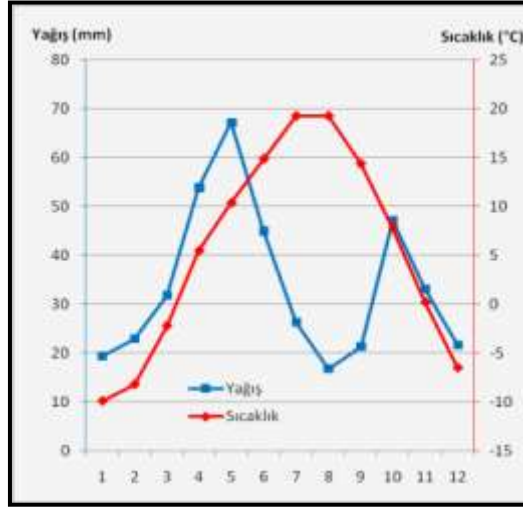

Harita 3. Rize İli Fiziki Haritası.

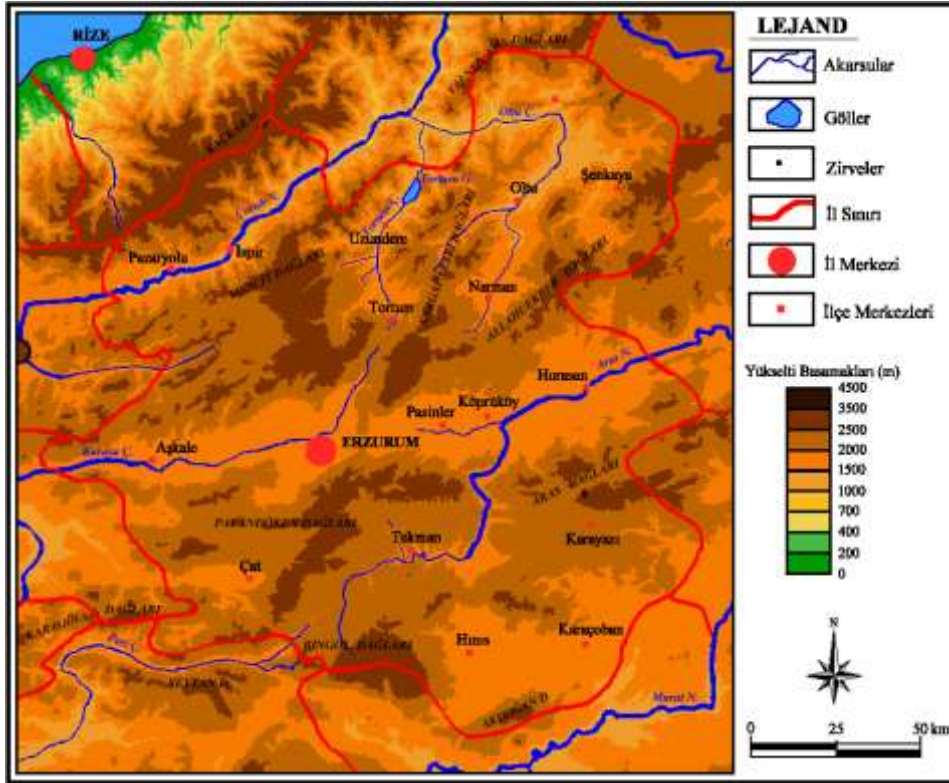
4-Erzurum

Erzurum il arazisinin büyük kısmı andezit ve bazalt gibi magmatik formasyonlardan oluşmuştur. Ovalık kesimlerde ve vadi tabanlarında Kuaterner yaşlı alüvyal sahalar öne çıkmaktadır. Bunun yanında metamorfik alanlara da rastlanmaktadır. Erzurum hayli yüksek, engebelik dağlık alanlardan oluşmuştur. Dağların yükseltisi 4000 m.ye kadar ulaşmaktadır. İl yüzölçümünün yaklaşık %64'ü dağlardan, %32'si platolardan, %4'ü de ovalardan oluşmaktadır. Yine il yüzölçümünün %12'inde başta Tekman olmak üzere birçok yayla yer almaktadır (Harita 4). Erzurum'da yazları serin ve kısa; kışları ise kar yağışlı, soğuk ve uzun geçen karasal bir iklim hakimdir (Grafik 4). Ancak Erzurum'un Karadeniz Bölgesi'nde kalan kesimlerinde karasal şartlar biraz daha yumuşamaktadır. İlin doğal bitki örtüsü genel olarak dağ ve plato steplerinden oluşmaktadır. Ancak Karadeniz Bölgesi sınırları içinde kalan kesimlerde orman örtüsü geniş alanlar kaplamaktadır. 2900 m.ye kadar hakim olabilen dağ steplerinden sonra alpin ve subalpin kuşağa geçilmektedir. Erzurum'da her ne kadar çok sayıda akarsu yoksa da Aras, Karasu ve Çoruh gibi önemli nehirlerle sahiptir (Harita 4). İlin başlıca gölü Tortum Gölü olup, Ovit Dağı'nın eteklerinde irili ufaklı 11 adet volkanik göl bulunmaktadır. Erzurum'da şahin, doğan, kartal, akbaba, atmaca, dağ keçisi balaban ve keklik, kurt, yaban kedisi, vaşak-öşek, bozayı, dağ bülbülü gibi hayvanlar doğal ortamda sıkça görülmektedir. Erzurum'da yaygın olarak volkanik topraklar görülmektedir. Bunun yanında kestane renkli topraklar, hidromorfik topraklar, kahverengi orman toprakları, kireçsiz kahverengi topraklar, alüvyal topraklar, yüksek dağ-çayır toprakları görülmektedir (Atalay, 1983-a:71, 73-87; Atalay, 1983-b:171-172; Ünal, 2003:191; Ünal, 2004:263; Bakırcı, Özyurt, Yılmaz ve Erdoğan, 2006:20; Cengiz ve Akkuş, 2012:68; MTA 1/500.000 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritası, Erzurum, Kars, Trabzon Paftaları; Erzurum İÇDR-2010, 2011:17-18, 31-32, 36, 39, 41-42, 68-70; Erzurum (Gezi Rehberi), 2011:24-25, 96, 97; DMİ 2010; Erzurum İli Arazi Varlığı, 2000; Erzurum Orman BM,2010).

Grafik 4. Erzurum Meteoroloji İstasyonu Aylık Ortalama Sıcaklık ve Yağış Grafiği.

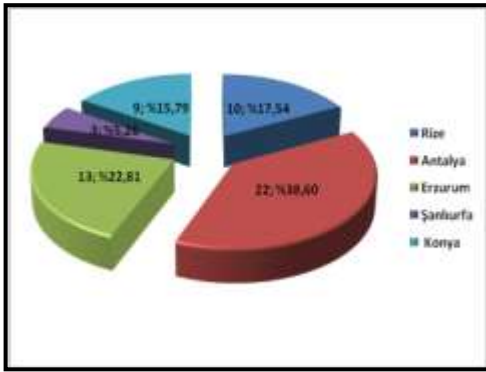

Harita 4. Erzurum İli Fiziki Haritası.

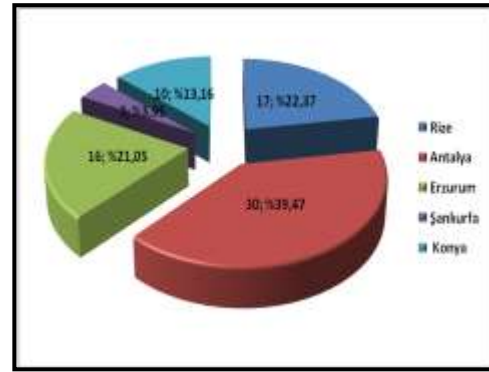
C-İLLERE GÖRE TÜRKÜ SÖZLERİNDE GEÇEN DOĞAL ORTAM ÖZELLİKLERİ ve DAĞILIŞI

1-Jeolojik İfadeler

İnsanların yaşamış oldukları çevrede bulunan ve genellikle insanların meskenlerini inşa etmede kullandıkları taş(daş), toprak, kaya, mermer, çakıl ve kum(gum) gibi materyaller, türkü sözlerinde yer almıştır. Antalya, Rize, Şanlıurfa, Erzurum ve Konya illerine ait türkü sözlerinde toplam 57 jeolojik ifadeye rastlanmış olup, doğal ortam özellikleri içinde %8,9'luk bir paya sahiptir. Tespit edilen jeolojik ifadelerin %38,60 (22)'i Antalya, %22,81 (13)'i Erzurum, %17,54 (10)'ü Rize, %15,79 (9)'u Konya ve %5,26 (3)'sü Şanlıurfa türkülerinde yer almaktadır (Grafik 5; Tablo 1). Türkülerdeki ifadelerin tekrar sayıları da doğal ortamın etkisini yansıtmaktadır. Jeolojik ifadelerin illere göre toplam tekrarlanma sayısı 76 olup, genel içinde %7.2'lik bir paya sahiptir. Toplam tekrar sayısının %39,47(30)'si Antalya, %22,37(17)'si Rize, %21,05(16)'i Erzurum, %13,16(10)'sü Konya ve %3,95(3)'i Şanlıurfa türkülerinde tespit edilmiştir (Grafik 6). Jeolojik ifadeler, sayı ve tekrar sayıları açısından doğal ortamla ilgili ifadeler içinde 6. sırada bir etkinliğe sahiptir ve bu nedenle doğal afetler ve astronomik ifadelerden sonra türkülerde en az yer alan gruptur (Tablo 1; Grafik 19, 20).

Grafik 5. Jeolojik İfade Toplamının İllere Göre Dağılışı

Grafik 6. Jeolojik İfade Tekrar Sayısı Toplamının İllere Göre Dağılışı.

Türkülerde en fazla geçen jeolojik ifade, 30 farklı türküde geçen “taş-daş”tır. Bunu mermer (10) ve toprak (9) gibi ifadeler takip etmektedir. “Taş-Daş” ifadesi en fazla Antalya (16), Erzurum (8) ve Rize (6) türkülerinde görülmekte olup, Şanlıurfa ve Konya türkülerinde bu ifadeye rastlanmamıştır. Erzurum, Antalya ve Rize gibi iklimik, jeolojik ve flüvyal etkenlerle fiziksel çözülme ve kimyasal çözünmelerin, aşındırma ve biriktirme faaliyetlerinin etkin olduğu alanlarda yüzeyde, vadi tabalarında veya akarsu kenarlarında kaya, taş, çakıl, kum gibi unsurların görülme ihtimali yüksektir. Yine yüksek dağlık alanlarda çıplak-kayalık ve taşlık alanların yaygın olarak görülmektedir. Bu nedenle bahsedilen jeolojik unsurlar türkülerde yer bulmuş ve doğal ortamı yansıtmıştır.

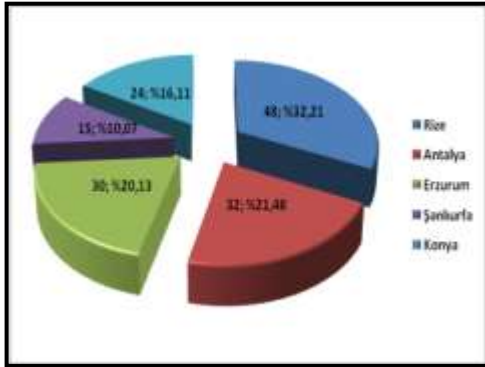
Her ilin kendi doğal ortam özellikleriyle ilgili ifadeler içinde jeolojik olanların oranları farklılıklar göstermektedir. Jeolojik ifadeler Antalya’da %14,67 (22), Erzurum’da %12,15 (13), Konya’da %6,77 (9), Rize %5,99 (10) ve Şanlıurfa %3,66 (3)’lük paya sahiptir. Esas olarak bu durum her ilin doğal ortam özellikleri içinde etkin olan diğer özelliklerin sayısı ve etkinlik derecesiyle ilgilidir. Jeolojik ifadelerin diğer ifadeler içinde en etkin olduğu il %14,67’lik payla Antalya’dır ve bu oranla ilin doğal ortam özellikleri içinde ancak 4. sırada

yer almaktadır. Diğer illerin türkülerinde jeolojik ifadeler 4. derecede bir etkinliğe sahip olamamaktadır. Jeolojik ifadeler, Erzurum ve Konya türkülerinde 5. Rize türkülerinde 6. ve Şanlıurfa türkülerinde 7. sırada bir etkinliğe sahip olmaktadır. (Tablo 1).

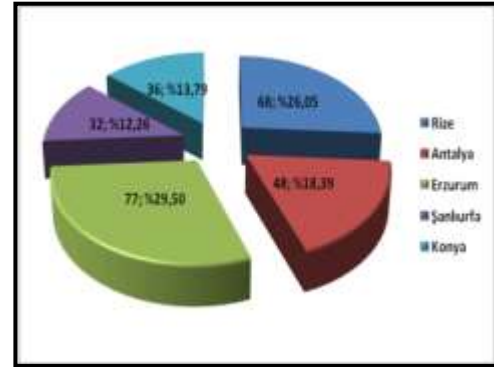
İllerin doğal ortam özellikleriyle ilgili ifadelerin tekrar sayıları içinde jeolojik olanların oranları, dağlık alanlara sahip illerden nispeten düz alanlara sahip illere doğru düşmektedir. Antalya'da %13.22'lik bir paya sahip olan jeolojik ifadelerin tekrar oranı, Rize'de %7.62'ye, Erzurum'da %6.90'a Konya'da %4.88'e ve Şanlıurfa'da %1.82'ye düşmektedir (Tablo 1).

2- Topografik İfadeler

Yaşanılan mekânın topografik özellikleri, yaşamı kolaylaştırıcı veya zorlaştırıcı bir etkiye sahiptir. Topografik özellikler, yerel şartlarda iklimik, hidrografik, vejetatif, doğal hayvan toplulukları ve toprak örtüsü gibi fizikî özelliklerde farklılıklara yol açtığı gibi, başta ulaşım ve tarım faaliyetleri olmak üzere diğer ekonomik faaliyetlerde de önemli farkların oluşmasına yol açmaktadır. Bu nedenle doğal çevre özelliklerinin şekillenmesinde topografik şartların önemli bir rolü olmakta ve bu özellikler türkülerde önemli oranda yer almaktadır. Topografik özellikler, yaşam şartları üzerindeki önemli etkisi nedeniyle türkülerde yer alan en önemli doğal ortam özelliği olmuştur. İncelenen 300 türkü içinde geçen toplam 642 doğal ortam ifadesinin 149'u (%23.2) topografiktir ve bu miktarla doğal ifadeler içinde en yüksek ifade sayısına sahip grubu oluşturmaktadır (Grafik 19; Tablo 1). Bu sayının %32,21(48)'i Rize, %21,48(32)'i Antalya, %20,13(30)'ü Erzurum, %16,11(24)'i Konya ve %10,07(15)'si Şanlıurfa türkülerinde tespit edilmiştir (Grafik 7; Tablo 1). Yine tekrar sayısı açısından da aynı durum görülmektedir. Doğal ortam ifadelerinin toplam tekrar sayısı 1055 olup, bunun 261'i (%24.7) topografiktir. Topografik ifade tekrar sayısının %29,50(77)'si Erzurum, %26,05(68)'i Rize, %18,39(48)'ü Antalya, %13,79(36)'ü Konya ve %12,26(32)'si Şanlıurfa illerine aittir. İfadelerin sayısı ve tekrarları açısından, doğal ortam ifadeleri içinde ilk sırayı bu grup almaktadır. Topografik özellikler, incelenen 300 türküde geçen doğal ortam özellikleriyle ilgili ifadeler içinde ilk sırada (149 ifade, 261 tekrar) yer almaktadır.

Grafik 7. Topografik İfade Toplamının İllere Göre Dağılışı.

Grafik 8. Topografik İfade Tekrar Sayısı Toplamının İllere Göre Dağılışı.

Ele alınan türkülerde yaşanılan ortamın topografik özellikleri başlıca dağ-tepe, bayır, iniş-yokuş, burun, yalı-kıyı, aşağı-yukarı, balkan, bel, sırt, yayla ve düz gibi ifadelerle belirtilmiştir. Bunlar içinde en çok kullanılan, 62 türküde 104 tekrarla geçen "dağ-tepe"dir.

Bunu “yayla” (27 türküde 90 tekrar) ve “düz” (10 türküde 10 tekrar) takip etmektedir. Dağ-tepe ifadesinin türkülerde en yaygın kullanıldığı iller ise sırasıyla Erzurum (17), Rize (15) ve Şanlıurfa (12)’dir. “Yayla” ifadesi en çok Rize (10 türkü, 18 tekrar), Konya (7 türkü, 12 tekrar), Erzurum (5 türkü 35 tekrar) ve Antalya (5 türkü, 15 tekrar) türkülerinde yer almıştır. Erzurum ve Rize illerinin yüksek ve dağlık bir topografyaya sahip olması, bu illere ait türkülerde dağ-tepe ve yayla gibi ifadelerin sıkça kullanılmasına neden olmuştur. Özellikle Erzurum türkülerinde “dağ” ve “yayla” ifadelerinin çoğu yerde “dağlar” ve “yaylalar” şeklinde çoğul olarak kullanılmış olması, yüksek dağlık alanların ve yayla olarak kullanılan mekânların topografik özelliklere uygun olarak türkülerde yer aldığını göstermektedir. Yine dar bir kıyı şeridinin ardında arazisinin büyük bir kısmı dağlık alanlardan ve bunlar üzerinde yer alan yaylalardan oluşan Rize iline ait türküler de topografik özellikleri arazi şartlarıyla doğru orantılı olarak yansıtmıştır. Ancak Şanlıurfa türkülerinin, kullanılan “dağ-tepe ifadeleri yönünden üçüncü sırada yer alması yanlış değerlendirilmemelidir. Şanlıurfa’da plato ve ovaların geniş yer tutması, nispeten düz olan bu alan içinde platoların yegâne yüksek kesimleri oluşturmasına ve halk tarafından dağ olarak adlandırılmasına neden olmuştur. İl sınırlar içinde yer alan Tektek, Germüş, Fatik, Arat vb. diğer platolar halk tarafından halen dağ olarak adlandırılmaktadır. Esas olarak Şanlıurfa türkülerinde geçen dağ ifadesi platolara tekabül etmektedir.

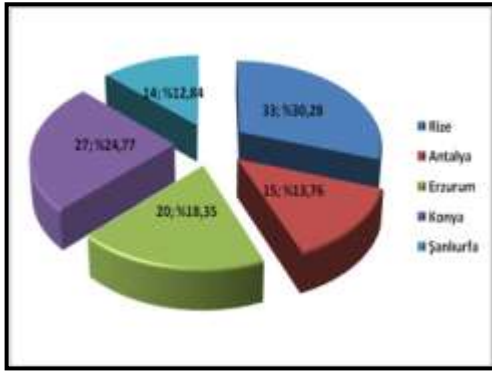
Türkülerde geçen topografik ifadelerin, her ilin doğal ortam özellikleri içindeki etkinlik derecesi, topografik şartlarla doğru orantılı olarak farklılıklar göstermektedir. Yüksek dağlık alanlara sahip illerin türkülerinde topografik özellikler birinci sırada bir etkinliğe sahipken, nispeten düz alanlarda ise bu etkinlik derecesi düşmektedir. Doğal ortam ifadeleri içinde topografik olanlar Rize’de %28,74 (48), Erzurum’da %28,04 (30) ve Antalya’da %21,33 (32) ile 1. sırada yer alırken, Şanlıurfa’da %18,29 (14) ile 3. ve Konya’da % 17,78 (24) ile 4. sırada yer almaktadır (Tablo 1).

Türkülerde topografik ifadelerin tekrar sayısı, Erzurum’da %33,19 (77), Rize’de %30,49 (68), Antalya’da %21,15 (48)’lik bir paya sahipken Şanlıurfa’da %19,39 (32) ve Konya’da %17,31 (36)’lik paya sahip olabilmektedir (Tablo 1). Dolayısıyla türkülerde tespit edilen bu ifadelerin tekrar sayısı ve oranları da illerin topografik şartlarıyla uyumlu bir durum göstermektedir. Bu durum yaşam koşullarını zorlaştıran veya engelleyici etkisi olan engebeli ve yüksek dağlık alanlardan, bu şartların giderek yumuşadığı düz veya nispeten düz alanlara doğru gidildikçe, topografik özelliklerin türkülerdeki etkisinin giderek azaldığını göstermektedir.

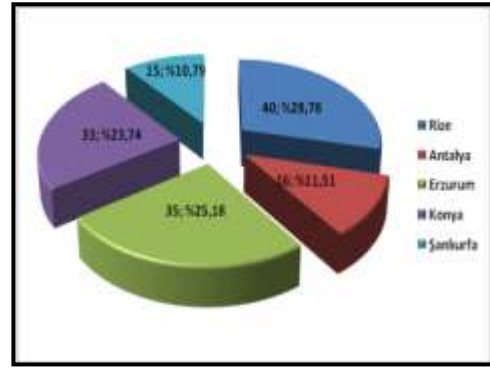
3- Klimatik İfadeler

İklim; bitki örtüsü, toprak ve yaban hayvanı türlerinin ortaya çıkması ve yerleşme, ulaşım, tarım, sanayi gibi beşeri ve ekonomik faaliyetlerin çeşitlenmesi üzerinde rol oynayan önemli bir faktördür. Bu nedenle insan yaşamını doğrudan etkileme özelliğine sahiptir. Topografik faktörlerde olduğu gibi yaşamı zorlaştıran olumsuz iklim şartları, büyük oranda türkülerde de yansımıştır. İncelenen 300 türküde geçen iklim ifadelerinin sayısı azımsanmayacak ölçüdedir. Tespit edilen toplam 642 doğal ortam ifadesinin %17 (109)’si iklim özellikleriyle ilgili olup, bu oranla doğal ortam özelliklerine ait ifadeler içinde 3. sırada bir etkinliğe sahip olmaktadır (Grafik 19; Tablo 1) Klimatik ifadeler, yüksek dağlık ve iklim koşullarının sertleştiği illerin türkülerinde daha çok, nispeten düz alanlara sahip ve iklim koşullarının yumuşadığı illerin türkülerinde ise daha az rastlanmaktadır. Tespit edilen 109 ifadenin %30,28(33)’i Rize, %24,77(27)’si Konya, %18,35(20)’i Erzurum, %13,76(15)’si Antalya ve %12,84(14)’ü Şanlıurfa türkülerinde geçmektedir (Grafik 9; Tablo 1). Klimatik ifadelerin türküler içindeki tekrar sayıları da aynı sonucu göstermektedir. Doğal ortam ifadelerinin toplam tekrar sayısı 1055 olup, %13,2 (139)’si klimatiktir. Tespit edilen tekrar

sayısının %28,78(40)'i Rize, %25,18(35)'si Erzurum, %23,74(33)'ü Konya, %11,51(16)'i Antalya ve %10,79(15)'si Şanlıurfa illerine aittir (Grafik 10; Tablo 1). Klimatik ifadeler içinde, sayı ve tekrarları açısından Rize, Erzurum ve Konya sahip oldukları iklim şartları açısından ön plana çıkarken, Antalya ve Şanlıurfa illeri daha geri planda kalmaktadır. Esas olarak Erzurum'da şiddetli bir karasal iklim hakimken, Rize Türkiye'nin en yağışlı alanını oluşturmakta ve aynı zamanda güney kesimleri de karasal iklimin etkisi altında kalmaktadır. Konya'da ise, nispeten düz bir topografyaya sahip olmasına rağmen, deniz etkisine kapalı olması nedeniyle ikliminde karasal etkiler görülmektedir. Bu nedenle Erzurum, Rize ve Konya'nın, toplam klimatik ifadeler içinde sahip oldukları oranlar, bu illerin karasallık özellikleriyle doğru orantılı olarak türkülerde yansımıştır. Aynı şekilde genel iklim şartları itibarıyla birbirine yakın olan Antalya ve Şanlıurfa'ya ait klimatik ifade sayı ve tekrar oranlarının düşük olması, karasal etkilerin azalması veya iklimin yumuşamasıyla ilgilidir.

Grafik 9. Klimatik İfade Toplamının İllere Göre Dağılışı.

Grafik 10. Klimatik İfade Tekrar Sayısı Toplamının İllere Göre Dağılışı.

Türkülerde tespit edilen klimatik ifadeler içinde “sis-bulut-duman” gibi görüşü ve ulaşımı engelleyen özelliklere ve “buz-soğuk-serin” gibi düşük sıcaklıklara atıfta bulunanlar mevsim isimleri ilk sıralarda yer almaktadır. Dikkat edildiğinde ilk iki sırada yer alan ifadelerin olumsuz iklim şartlarıyla ilgili olduğu görülecektir. Klimatik ifadeler içinde düşük sıcaklıklara atıfta bulunan “soğuk-serin-buz” kavramları 31 türkude 35 tekrarla, “pusarık-duman-bulut” gibi kavramlar 25 türkude 40 tekrarla geçmektedir. “Yaz-kış-bahar-güz” gibi mevsim isimleri ise 15 türkude 19 tekrarla geçmektedir. Yine düşük sıcaklıklara ve dağlık alanlara dikkati çeken “kar” ifadesi ise 19 türkude 21 tekrarla geçmektedir. Yukarıda verilen sayıya “kar” ile ilgili ifadelerin sayısı ve tekrarı eklendiğinde, soğukluk anlatan kavramların toplam 50 türkude 56 tekrarla geçtiği görülmektedir. “Bulut-duman-pusarık” ve “kar-buz-soğuk-serin” gibi ifadeler en çok Erzurum, Rize ve Antalya gibi yüksek dağlık alanları olan ve bu alanların yüksek kesimlerinin yılın büyük bir kısmında kar, bulut veya sisle kaplı olduğu illere ait türkülerde yer almaktadır. Yukarıda belirtilenler dışında “yel-rüzgâr-bad-ı saba” ve “yağmak”, türkülerde geçen diğer ifadeler arasında yer almaktadır.

Türkülerde geçen klimatik ifadelerin, her ilin doğal ortam ifadeleri içindeki etkinliği veya oranları değişmektedir. Türküleri itibarıyla klimatik ifadeler Konya'da %19,85(27), Rize'de %19,76(33) ve Erzurum'da %18,69(20) ile 2. sırada yer alırken, Şanlıurfa'da %17,07(14) ile 4. ve Antalya'da %10,00(15) ile 6. sırada yer almaktadır (Tablo 1). Bu nedenle

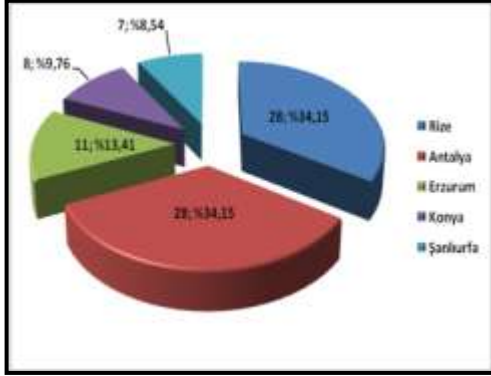
karasal özelliklerin görüldüğü illerde iklimik ifadeler, topografik ifadelerden sonra 2. sırada yer alırken, bozulmuş Akdeniz ikliminin etkisi altında bulunan Şanlıurfa'da bu etkinlik biraz daha azalmakta ve Antalya gibi Akdeniz ikliminin hakim olduğu alanlarda ise düşük bir etkinlik derecesine sahip olmaktadır. Konya türkülerinde iklimik ifadelerin yüksek bir orana sahip olması, topografik özelliklerin etkinliğinin azalması nedeniyle iklimik özelliklerin öne çıkmasından kaynaklanmaktadır.

Klimatik ifade tekrar sayılarının illere göre etkinlik derecesi incelendiğinde Rize'de %17,94(40) ve Erzurum'da %15,09(35) ile 3., Konya'da %15,87(33) ile 4. sırada yer alırken, Şanlıurfa'da %9,09(15) ve Antalya %7,05(15) ile 5. sırada yer aldığı görülmektedir (Tablo 1). Her ne kadar tekrar sayılarının etkinlik derecesinde, ifade sayılarına nazaran bir azalma görülmekteyse de Rize, Erzurum ve Konya illerindeki etkinlik Şanlıurfa ve Antalya illerine göre yine yüksek kalmaktadır.

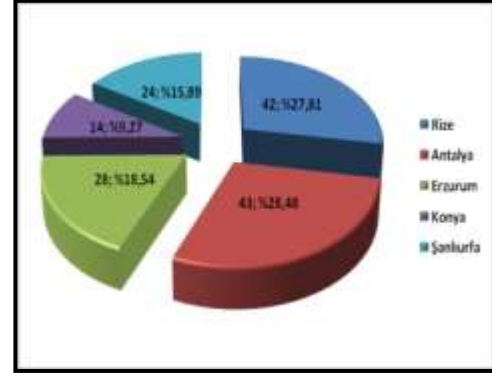
4- Hidrografik İfadeler

Türkülerde etkileri görülen doğal ortam özelliklerinden biri de hidrografik özelliklerdir. Gerek insanların temel hayat kaynağı olması, tarımda kullanılması ve doğal güzelliği nedeniyle yaşanan mekânın hidrografik özellikleri türkülerde yer almıştır. Ancak diğer doğal ortam özelliklerinin türkülerdeki etkinlik dereceleriyle karşılaştırıldığında, genel olarak hidrografik özelliklerin ilk sıralarda yer almadığı görülmektedir. İncelenen 300 türküde doğal ortam özellikleriyle ilgili tespit edilen 642 ifadenin %12,8(82)'i hidrografik olup, bu sayı ve oranla doğal ortamla ilgili ifadeler içinde ancak 5. sırada bir etkinliğe sahip olmaktadır. Tespit edilen 82 ifade içinde hidrografik açıdan zengin olan illerin payı yüksek, fakir olanların payı ise düşük oranlarda kalmaktadır. Akarsu, dere, çay ve pınar yoğunluğunun yüksek olduğu Rize ve Antalya illeri, 28'er hidrografik ifade ve % 34,15'er oranla ilk sırayı paylaşmışlardır. Çoruh, Karasu ve Aras gibi önemli akarsuları olan, fakat akarsu yoğunluğu Rize ve Antalya'ya göre daha az olan Erzurum, %13,41(11)'lik oranla 3. sırada yer almaktadır. Buna karşılık yarıkurak bir iklimin hakim olduğu ve akarsu sayısı az olan Konya %9,76(8)'lik oranla 4., Şanlıurfa ise %8,54(7)'lük oranla 5. sırada yer almaktadır (Grafik 11; Tablo 1). Aynı özellikler hidrografik ifadelerin tekrar sayıları ve oranlarında da görülmektedir. Hidrografik ifadelerin toplam tekrar sayısı 151 olup, %14,3'lük oranla doğal ortamla ilgili ifadelerin tekrar sayısı toplamında 4. sırada bir etkinlik göstermektedir. Hidrografik ifadelerin tekrar sayıları içinde Antalya %28,48(43) ve Rize %27,81(42) ilk iki sırayı paylaşırken, Şanlıurfa %15,89(24) ve Konya %9,27(14) son iki sırada yer almaktadır. Erzurum ise %18,54(28)'lük payla ifade sayılarında olduğu gibi bu iki grup arasında 3. sırada yer almaktadır. Yukarıdaki sayı ve oranlardan anlaşılacağı üzere yağmur ve kar yağışları açısından elverişli şartlara sahip, engebelik yüksek alanların zengin hidrografik özellikleri türkülere daha çok yansırken, nemliliğin azaldığı, nispeten düz alanlarda ise hidrografik özelliklerin zayıflamasına paralel olarak daha az yansımıştır.

Grafik 11. Hidrografik İfade Toplamının İllere Göre Dağılışı.

Grafik 12. Hidrografik İfade Tekrar Sayısı Toplamının İllere Göre Dağılışı.

Türkülerde, hidrografik ifadeler içinde “çay-dere-ırmak” gibi akarsulara atıfta bulunanlar, sayı ve tekrar açısından belirgin bir üstünlüğe sahiptir. Genellikle çay, dere, ırmak gibi ifadeler kullanılmakla birlikte Erzurum’da Aras ve Karasu, Şanlıurfa’da Fırat ve Rize’de Askaros Deresi gibi özel isimlere de türkülerde rastlanılmaktadır. “Çay-dere-ırmak”, 40 ifade ve 77 tekrarla hidrografik ifadeler içinde ilk sırada yer almaktadır. Bu ifadeler en çok Rize (16) ve Antalya (9) türkülerinde geçerken, bunu Erzurum (6), Şanlıurfa (5) ve Konya (4) takip etmektedir. Özellikle Rize türkülerinde “dere” ifadesinin çoğu yerde “dereler” şeklinde çoğul olarak kullanılması, akarsuların ilin doğal ortam özellikleri içindeki etkinliğini gösteren önemli bir özelliktir. Türkülerde en çok geçen hidrografik ifadelerden biri de “su”dur. Türkülerde 28 sayı ve 37 tekrarla geçen bu ifadenin 13’üne Antalya, 7’sine Erzurum, 6’sına Rize, 2’sine de Konya ve Şanlıurfa türkülerinde rastlanmıştır. Yine “deniz-engin” ifadeleri doğal ortam özelliklerine uygun olarak sadece Rize (5) ve Antalya (4) türkülerinde rastlanmış, diğer illere ait türkülerde rastlanmamıştır. Yukarıda belirtilen hidrografik ifadeler dışında “pınar-kaynak-eşme” ve “göl” ifadeleri de türkülerde görülmektedir.

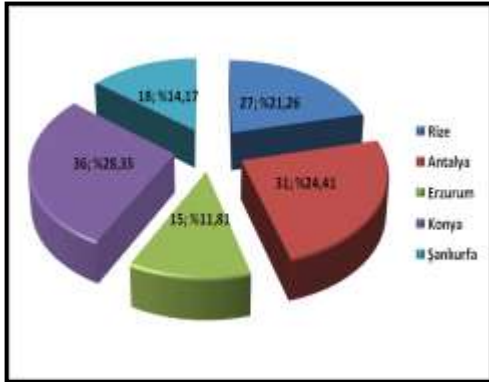
Hidrografik elemanların sayıca zengin olduğu illere ait türkülerde bu ifadelerin oranı yüksek kalırken, az olduğu illere ait türkülerde ise düşük oranda kalmaktadır. Hidrografik ifadeler türküleri itibarıyla, Antalya’da %18,67(28) ve Rize’de %16,77(28) ile 3. (doğal bitki örtüsüyle ilgili ifadelerle birlikte), Şanlıurfa’da %8,54 (7) ile 5., Erzurum’da %10,28(11) ve Konya’da %5,88 (8) ile 6. sırada yer almaktadır (Tablo 1). Bu durum her ilin farklı doğal ortam özelliklerine sahip olmasından ve doğal özelliklerin etkinlik derecelerindeki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Hidrografik özellikler, doğal ortamla uyumlu olarak Antalya ve Rize gibi sayıca zengin alanların türkülerinde daha çok; Konya, Erzurum ve Şanlıurfa gibi az sayıda hidrografik elemanları olan alanlarda ise daha az görülmektedir.

Her ilin türküleri içinde hidrografik ifade tekrar sayılarının etkinliği, ifade sayılarıyla benzer özellikler göstermektedir. Tekrar sayısı açısından hidrografik özellikler Rize’de %18,33(42) ile 2. sırada bir etkinliğe sahip olurken, Antalya’da %18,94 (43) ve Şanlıurfa’da

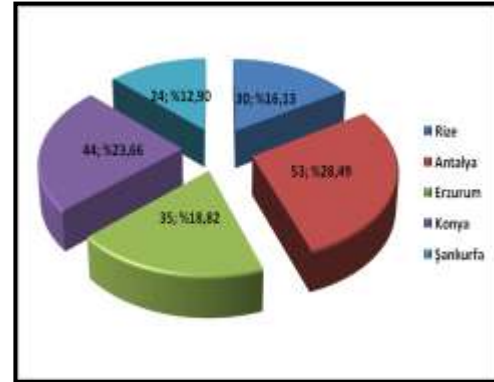
%14,55(24) ile 3. (bitki örtüsüyle ilgili ifadelerle birlikte), Erzurum'da %12,07(28) ve Konya'da %6,73(14) ile 5. sırada bir etkinliğe sahiptir (Tablo 1).

5- Doğal Bitki Örtüsü İle İlgili İfadeler

Doğal bitki örtüsü, halk türkülerini özellikle manzara güzelliği açısından çokça etkilemiş ve yapılan benzetmelerde çevrede doğal olarak yetişen bitkilerden yararlanılmıştır. Türkülere genel olarak doğal ortamın zor şartları ve güzellikleri yansıdığından, bir doğal güzellik olarak bitki örtüsüyle ilgili ifadelerin türküler içindeki etkinliği de ilk sıralarda yer almaktadır. Topografya, iklim ve toprak şartlarının elverişli olduğu alanlarda bitki çeşitliliğinin artmasına bağlı olarak, türkülerdeki bitki örtüsüyle ilgili ifadeler artış göstermektedir. İncelenen 300 türküde doğal bitki örtüsüyle ilgili 127 ifade tespit edilmiş olup, genel olarak doğal ortam ifadeleri içinde %19,8'lik bir oranla topografik olanlardan sonra 2. sırada yer almaktadır. Bu durum topografik şartların zorluğu ve doğal bitki örtüsünün oluşturduğu manzara güzelliğinin türküler üzerinde ne derece etkin olduğunun bir göstergesidir. Bitki örtüsüyle ilgili tespit edilen 127 ifadenin %28,35 (36)'ine Konya, %24,41(31)'ine Antalya, %21,26(27)'sine Rize, %14,17(18)'sine Şanlıurfa ve %11,81(15)'ine Erzurum türkülerinde rastlanmıştır (Grafik 13; Tablo 1). Yine tespit edilen 1055 doğal ortam ifade tekrar sayısının, 186'sı (%17,6) doğal bitki örtüsüyle ilgili olup, toplam içinde 3. sırada bir etkinliğe sahip olmaktadır. Tekrar sayısı açısından yine Antalya (%28,49) ve Konya (%23,66) ilk sıralarda yer alırken, Şanlıurfa son sırada yer almaktadır (Grafik 14; Tablo 1).

Grafik 13. Doğal Bitki Örtüsü İle İlgili İfade Toplamının İllere Göre Dağılışı.

Grafik 14. Doğal Bitki Örtüsü İle İlgili İfade Tekrar Sayısının İllere Göre Dağılışı.

Her yörenin doğal şartlarına has olarak yetişen ve sık görülen ağaç, çalı, çiçek ot ve otsu tür isimlerine türkülerde sıkça rastlanmaktadır. Örneğin Antalya türkülerinde Akdeniz iklimini temsil eden maki türlerinden olan ardıç, kestane, çöğre, gökceviz, iğde, kızılıçık, korum-horum (karadut), meşe ve çam gibi ağaç türleri; Rize türkülerinde karayemiş, kızılıçık, sarıçam, gomar (bir tür orman gülü); kısmî olarak orman ve step formasyonundan oluşan bitki örtüsüne sahip Konya iline ait türkülerde bozkır, katran, alıç, diken, böğrölce, yemiş; Erzurum türkülerinde Doğu Anadolu'da yüksek alanlarda yetişen çiriş, eşkin (ravent) ve yemlik (sakız otu) gibi otlar ve mazı meşesi gibi yöreye özgü türler yer bulmuştur. Diğer illere göre sıralamada son sırada yer alan Şanlıurfa'da ise doğal ortam şartlarıyla uyumlu olarak payam (badem), karanfil, yarpız (yarpuz), sümbül, nergiz ve diken gibi ifadeler çoğunluktadır. Bitki örtüsüyle ilgili tespit edilen toplam 127 ifade içinde karanfil, menekşe-menevşe, nergis, fesliğin-fesleğin, sümbül, lale ve yasemen gibi çiçek isimleri 49 sayı ve 68 tekrarla ilk sırada yer almaktadır. Çiçeklerle ilgili ifadelerden sonra 46 ifade ve 59 tekrarla ağaç türleri 2., 18 ifade ve 21 tekrarla "çayır-çimen" 3. sırayı almaktadır. Bunun yanında yöre şartlarına bağlı olarak türkülerde saz, çalı, yonca ve diken gibi ifadeler de rastlanmaktadır.

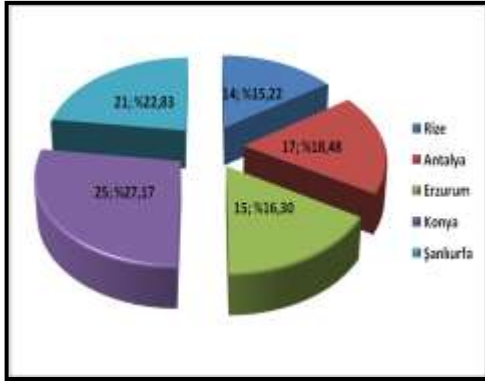
Doğal bitki örtüsünün her ilin doğal ortam özellikleri içindeki etkinlik derecesi, türkülerde de doğru olarak yansımıştır. İllere göre, türkülerde tespit edilen doğal ortam ifadeleri içinde bitki örtüsüyle ilgili olanlar Konya'da 136 ifadenin %26,47(36)'si ile 1., Antalya'da 150 ifadenin %20,67(31)'i ve Şanlıurfa'da 82 ifadenin %21,95(18)'i ile 2., Erzurum'da 107 ifadenin %14,02(15)'si ile 3. (doğal ortam hayvanlarıyla ilgili ifadelerle birlikte) ve Rize'de 167 ifadenin %16,17(27)'si ile 4. sırada yer almaktadır. Bu durum nispeten düz ve sıcak bir iklime sahip olan alanlarda, topografya ve iklimin hayatı zorlaştırıcı etkilerinin azalmasına bağlı olarak diğer doğal ortam özelliklerinin ön plana çıkmaya başladığını göstermektedir. Örneğin Konya ve Şanlıurfa'da topografik ve klimatik faktörler daha az bir etkinliğe sahiptir ve bu durum türkülerde de yer bulmuştur. Buna karşılık zorlu topografya ve iklim şartlarına sahip Rize ve Erzurum gibi illerde, bu özelliklerin doğal ortam özellikleri içindeki etkinlik derecesinin yüksek oluşu, bitki örtüsü özelliğinin zengin olmasına rağmen geri planda kalmasına neden olmuştur. Ortaya çıkan bu durumun çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Ağaç ve step formasyonunu oluşturan tür sayısının az veya çok oluşu, bu türlerin özellikle çiçek açıp açmama özelliği etkili bir rol oynamaktadır. Örneğin, her ne kadar Rize'de orman örtüsü geniş alanlar kaplamaktaysa da, ormanları oluşturan ağaçların türündeki çeşitlilik, step formasyonunun hakim olduğu sahalarda birim alandaki çeşitlilik kadar olamamaktadır. Yine iklim, bitki örtüsü çeşitliliğinde önemli bir etken olarak ortaya çıkmaktadır. Her mevsimi yağışlı ve Türkiye'nin en fazla yağış alan kesimini oluşturan Doğu Karadeniz Bölümü'nün özellikle kıyı şeridinde ve karasal iklimin hakim olduğu Doğu Anadolu Bölgesi'nde ürün çeşitliliği azalmakta; sıcaklıkların arttığı, nispeten düz, Akdeniz ikliminin etkilerinin görüldüğü ve mevsimlerin belirginleştiği alanlarda ise tarımsal ürün çeşitliliği artmakta ve aynı durum doğal bitki örtüsünde de görülmektedir. Ayrıca, doğal bitki örtüsünün oluşturduğu manzara güzelliği açısından Rize'de genel olarak ormanlardan oluşan tekdüze bir görünüm yılın her ayında göz önünde bulunmakta ve bu göz alışkanlığı, bitki örtüsünün türkülerdeki etkinliğini azaltmaktadır. Buna karşılık step formasyonunun görüldüğü alanlarda çok sayıda birbirinden farklı, çiçek açan otsu türler büyük çoğunlukla ilkbahar aylarında görülmekte ve türkülerdeki etkinliği artmaktadır. Dolayısıyla doğal bitki örtüsüyle ilgili ifadeler; göz aşinalığı, özlem veya mahrumiyetle ilişkili olarak da türkülerde yer bulmuştur. Bitki örtüsüyle ilgili ifadeler içinde çiçeklerle ilgili olanların çoğunlukta olması da bu durumu doğrulayan bir göstergedir.

İllerin doğal ortam özellikleriyle ilgili ifadelerin tekrar sayısı içinde, bitki örtüsüyle ilgili olanların oranları ve etkinlik dereceleri, ifade sayılarındaki özelliklerle örtüşmektedir. Doğal bitki örtüsü, Antalya'da 227 tekrarın %23,55(53)'i ile 1., Konya'da 208 tekrarın %21,15(44)'i ile 2., Şanlıurfa'da 165 tekrarın %14,55(24)'i ile 3. (hidrografik ifadelerle birlikte), Erzurum'da 232 tekrarın %15,09(35)'u ile 3. (klimatik ifadelerle birlikte) Rize'de 223 tekrarın %13,45(30)'i ile 4. sırada bir etkinliğe sahiptir. İfade sayılarında olduğu gibi tekrar sayıları da yukarıda belirtilen faktörlerin etkisini doğrulamaktadır (Tablo 1).

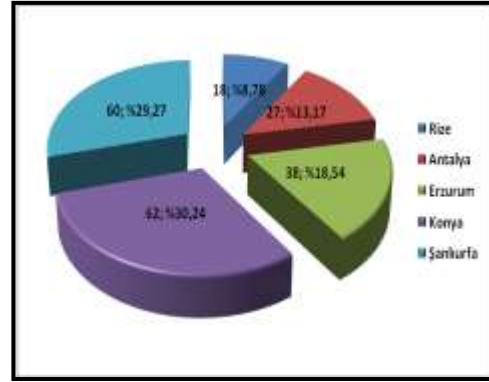
6- Doğal Ortamda Yaşayan Hayvan Topluluklarıyla İlgili İfadeler

Türkülerde konu olan doğal ortam özelliklerinden biri de yörenin yaban hayatında yaşayan ve kültüre alınmamış olan hayvan topluluklarıdır. Gerek güzellikleri gerekse özgürlüğü temsil etmelerinden dolayı çeşitli hayvanlara atıfta bulunulmuş, benzetme ve kişileştirmeler yapılmıştır. Her ne kadar benzetme ve kişileştirmelerle edebî bir sanat yapılmışsa da, bu sanatın icrası insanların yaşadıkları yörenin doğal ortamına has, görüp tanıdıkları hayvanlar üzerinden yapılmıştır. Bu nedenle bulunan doğal ortamda yaşamayan veya daha farklı doğal ortamlarda yaşayan hayvan isimlerinin kullanımına istisnalar dışında

gidilmemiştir. İncelenen türkülerde doğal ortamda yaşayan hayvanlarla ilgili 92 ifade tespit edilmiş olup bu grup, doğal ortam ifadeleri(642) içinde %14,3'lük oranla 4. sırada yer almıştır. Doğal ortam hayvanlarıyla ilgili 92 ifadenin %27,17(25)'sine Konya, %22,83(21)'üne Şanlıurfa, %18,48(17)'ine Antalya, %16,30(15)'una Erzurum ve %15,22(14)'sine Rize türkülerinde rastlanmıştır (Grafik 15; Tablo 1). Bu durum tıpkı bitki örtüsüyle ilgili ifadelerin doğal ortam ifadeleri içindeki etkinlik derecesiyle bir benzerlik göstermektedir. Yüksek dağlık, sıcaklık ortalamalarının düşük ve daha kuzey enlemlerdeki Erzurum ve Rize'de topografik, klimatik ve hidrografik özellikler daha etkili olurken; Akdeniz ikliminin etkilerinin görüldüğü, sıcaklık ortalamaları daha yüksek, step formasyonunun hakim olduğu, nispeten düz ve daha güney enlemlerdeki Konya ve Şanlıurfa gibi illerde ise topografik ve klimatik özelliklerin etkisi azalmakta ve doğal bitki örtüsü ve hayvan topluluklarının türkülerdeki etkileri artmaktadır. Hayvan topluluklarıyla ilgili ifadelerin tekrar sayıları da bu durumu doğrulamaktadır. Türkülerde geçen doğal ortam hayvanlarıyla ilgili ifadelerin toplam tekrar sayısı 205 olup; %30,24(62)'ü Konya, %29,27(60)'si Şanlıurfa, %18,54(38)'ü Erzurum, %13,17(27)'si Antalya ve %8,78(18)'i Rize türkülerine aittir (Grafik 16; Tablo 1). İfade sayısında olduğu gibi tekrar sayısında da Konya ve Şanlıurfa illeri ilk iki sırada, Rize yine son sırada yer almaktadır. Bu durum steplerin hakim olduğu, yarıkurak alanlarda, hayvan topluluklarının türküler üzerindeki etkisinin arttığını göstermektedir.

Grafik 15. Doğal Hayvan Toplulukları İle İlgili İfade Toplamının İllere Göre Dağılışı.

Grafik 16. Doğal Hayvan Toplulukları İle İlgili İfade Tekrar Sayısı Toplamının İllere Göre Dağılışı.

Doğal ortam hayvanlarıyla ilgili ifadeler içinde özellikle kuş isimleri dikkati çekmektedir. Bunun yanında memeli, sürüngen, balık ve diğer kanatlı hayvan türlerinin isimleri de türkülerde yer bulmaktadır. Tespit edilen 92 ifadenin 63'ü kuş türlerinden oluşurken, 16'sı memeli, 6'sı balık, 3'ü sürüngen, 3'ü diğer kanatlı hayvan isimlerinden ve 1'i de arı ifadesinden oluşmaktadır. Doğal ortamda yaşayan hayvanlar gözü, rengi, ötüşü, duruşu, uçmaları vb. gibi ön planda olan özellikleri nedeniyle türkülerde yer almıştır. Özellikle başta bülbül olmak üzere, durna-turna, suna, doğan, şahan-şahin, keklük gibi hayvanlar, türkülerde isimleri en fazla geçen kuş türlerini oluşturmaktadır. Bu kuş türleri içinde 24 ifadeyle bülbül, en çok bahsi geçen kuş türünü oluşturmaktadır. Özellikle Şanlıurfa (10) ve Konya (8) türkülerinde bülbül en çok kullanılan kuş ismi olurken, Antalya ve Erzurum türkülerinde bu ifadeye 3'er kez rastlanmıştır ve Rize türkülerinde ise rastlanmamıştır. Yarıkurak, nispeten düz ve step formasyonunun hakim olduğu alanlarda doğal ortam şartlarının oluşturduğu çevresel psikoloji; ötüşü nedeniyle hüzün ve sevinçli temsilen bülbül ifadesinin çokça kullanılmasının nedeni olmuştur. Büyüme mevsiminde ortalama hava sıcaklığı 14°C'nin üstünde, hava sıcaklığının 25°C'yi yılda en az yirmi gün boyunca geçtiği, yıllık 750 mm den az yağış alan, kuraklık endeksi 035'in altında olan alanların bülbüllerin

yaşamı için en uygun yerler olması (<http://www.trakus.org>), Konya ve Şanlıurfa illerinde bülbüllerin yaygın olarak görülmesine ve türkülerinde etkin olarak yer almasına sebep olmuştur. Memeli hayvanlar içinde özellikle gözlerinin güzelliği ve mahzun bakışı nedeniyle “maral-ceylan-ahu-gazal-geyik” en çok kullanılan ifade olmuştur. Doğal ortama uygun olarak bu ifadeler en fazla Şanlıurfa (3), Erzurum (3) illerine ait türkülerde görülürken, Konya ve Antalya türkülerinde 2’şer ifadeyle yer almış, fakat Rize türkülerinde bu ifadelere rastlanmamıştır. Buna karşılık, Rize’de domuz ve çakal; Erzurum’da kurt, Konya’da tazi gibi hayvanların isimleri doğal ortamla uyumlu olarak türkülerde yer almıştır. Yine Antalya ve Rize türkülerinde balık, hamsi ve alabalık ifadelerinin kullanılmış olması, doğal ortam hayvanlarının gerçekçi olarak türkülere yansındığını göstermektedir.

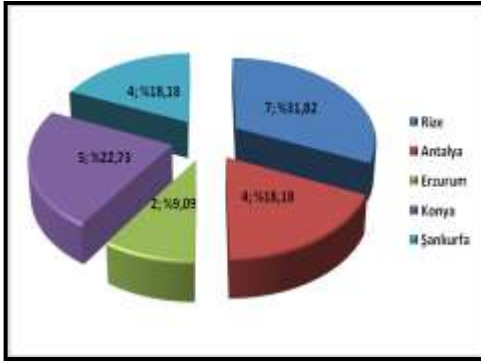
Yabani hayvanlarla ilgili ifadelerin sayı ve oranlarının her ile ait türkülerdeki etkinliği doğal ortamla uyumlu olarak ortaya çıkmaktadır. Yabani hayvanlarla ilgili ifadeler, Şanlıurfa türkülerinde tespit edilen toplam 82 doğal ortam ifadesinin %25,61(21)’i ile 1. sırada yer almaktadır. Şanlıurfa türkülerinde ortaya çıkan bu orana en yakın değer Konya türkülerinde tespit edilmiş olup, ancak %18,38(25)’lik bir payla diğer özellikler içinde 3. sırada bir etkinliğe sahiptir. Yabani hayvanlarla ilgili ifadeler, diğer illerde sırasıyla, Erzurum’da %14,02(15) ile 3., (bitki örtüsüyle ilgili ifadelerle birlikte), Antalya’da %11,33(17) ile 5. ve Rize’de %8,38(14) ile 5. sırada yer almaktadır (Tablo 1). Burada dikkati çeken özellik, illerin sahip oldukları ormanlık alanlar ve yabani hayvanlarla ilgili ifadeler arasında ters bir orantının olmasıdır. İncelenen iller arasında orman varlığı açısından en zengin olan Rize ve Antalya illerinde en düşük oranlara rastlanırken, Şanlıurfa ve Konya gibi step formasyonun hakim olduğu illerde ise en yüksek oranlara rastlanmaktadır. Erzurum ise bu iki grup arasında geçiş özelliği göstermektedir.

Her ile ait doğal ortamla ilgili ifadelerin tekrar sayısı içinde, yabani hayvanlarla ilgili olanların sayısı ve etkinlik derecesi, ifade sayılarındaki durumu doğrulamaktadır. Yaban hayvanlarıyla ilgili tekrar sayısı, Şanlıurfa’da toplam 165 doğal ortam ifadesi tekrar sayısının %36,36(60)’sı ve Konya’da 208 tekrarın %29,81(62)’i ile yine ilk sırada yer alırken, Erzurumda 232 tekrarın %16,38(38)’i ile 2., Antalya’da 227 tekrarın %11,89(27)’u ile 5. ve Rize’de 223 tekrarın %8,07(18)’si ile 5. sırada yer almaktadır (Tablo 1). Bu değerler de yukarıdaki bilgileri doğrular niteliktedir.

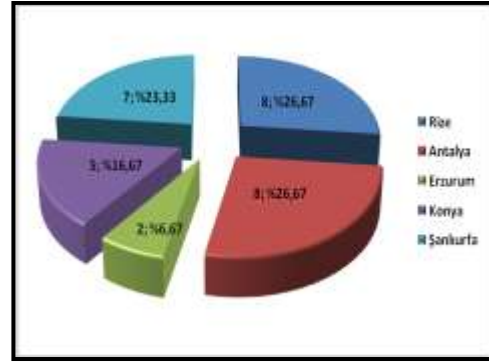
7- Astronomik İfadeler

Türkü sözlerini etkileyen diğer bir doğal ortam özelliği de gökyüzünde yer alan yıldız, güneş ve ay gibi ifadelerdir. Bu gök cisimlerinin ışık kaynağı ve yansıtıcı özellikleri nedeniyle parlak görünmeleri, insanları az da olsa etkileyen bir faktör olmuş ve türkülerde yer almıştır. Diğer doğal ortam özelliklerinin etki dereceleriyle karşılaştırıldığında astronomik ifadelerin ancak son sıralarda (7.) yer aldığı görülmektedir. İncelenen 300 türkü içinde astronomik ifadeler sadece 22 sayı ve 30 tekrarla geçmektedir. Bu nedenle de doğal ortam ifadeleri (642) içinde sayı açısından ancak %3,4’lük bir paya sahip olurken, tekrar sayısı(1055) açısından bu oran %2,80’e düşmektedir. Her ile ait türkülerde bir takım astronomik ifadeler tespit edilmesine rağmen, bu ifadelerin sayıca az oluşu, türkü sözlerini etkileyen doğal ortam ifadeleri içinde düşük bir etkinliğe sahip olduğunu göstermektedir. Tespit edilen 22 ifadenin 7’sine (%31,82) Rize, 5’ine (%22,73) Konya, 4’üne (%18,18) Antalya, 4’üne (%18,18) Şanlıurfa ve 2’sine (%9,09) Erzurum türkülerinde rastlanmıştır (Grafik 17; Tablo 1). Hemen hemen benzeri bir durumu tekrar sayılarında da görmek mümkündür. Astronomik ifadelerin toplam 30 olan tekrar sayısının 8’i (%26,67) Antalya, 8’i (%26,67) Rize, 7’si (%23,33) Şanlıurfa, 5’i (%16,67) Konya ve 2’si (%6,67) Erzurum türkülerine aittir (Grafik 18; Tablo 1).

Her ne kadar illere göre türkülerde geçen doğal ortam özellikleri içinde, astronomik olanların etkinlik derecesi değişse de (Şanlıurfa %4,88, Rize %4,19, Konya %3,68, Antalya %2,67 ve Erzurum %1,87) elde edilen bu düşük değerler nedeniyle illerin güneşli gün sayısı, kapalı-bulutlu gün sayısı veya yükselti durumları göz önünde bulundurulduğunda kesin bir sonuç elde edilememektedir. Örneğin, Türkiye’de güneşlenme süresinin en uzun, bulutlu-kapalı gün sayısının en az olduğu Şanlıurfa ile aksi bir durum gösteren Rize iline ait türkülerde tespit edilen astronomik ifadelerin, diğer doğal ortam özellikleri içindeki oranlarının birbirine çok yakın olması böyle bir sonucun elde edilmesini güçleştirmektedir. Ancak güneş, ay ve yıldız gibi ışık yayan gök cisimlerinin benzetme veya kişileştirme sanatının icrasında kullanılan bir doğal ortam özelliği olarak türkülerde yer aldığını söylemek mümkündür.

Grafik 17. Astronomik İfade Toplamının İllere Göre Dağılışı.

Grafik 18. Astronomik İfade Tekrar Sayısı Toplamının İllere Göre Dağılışı.

8- Doğal Afetlerle İlgili İfadeler

Yaşanılan çevrede meydana gelen bir takım doğal afetler, türkülerde yansımış olan doğal ortam özellikleri içinde yer almaktadır. Ancak incelenen 300 türkü içinde doğal afetlerle ilgili ifade sayısının çok az olduğu ortaya çıkmıştır. Her ne kadar türkülerde doğal ortamın oluşturduğu güçlüklerden ve güzelliklerinden bahsedilmekteyse de, doğal afetler gibi yaşamı olumsuz yönde etkileyen, can ve mal kayıplarına neden olan olaylar çok az yer almıştır. Üzerinde çalışılan 300 türkü içinde doğal afetlerle ilgili sadece 4 ifadeye rastlanmış olup, bu ifadeler de sellerle ilgilidir. Selle ilgili tespit edilen 4 ifadenin 2'sine Antalya, diğerlerine de Erzurum ve Konya türkülerinde rastlanmıştır. Bu durum esas olarak sel afetinin yaşanmış olduğu alanlarla uyumlu bir özellik göstermektedir. Antalya, iklimik ve topografik özellikleri nedeniyle çok sık olarak sel afetlerinin yaşandığı bir ildir. Yarıkurak bir iklime sahip olan Konya ilinin güney ve batı kesimlerinde yer alan dağlık alanlar daha fazla yağış almakta ve topografik etkenlerle bu alanlarda sel afetleri yaşanmaktadır. Yine Erzurum da sel riski altında olan illerdendir. Bu nedenle bu illere ait türkülerde sellerden bahsedilmiş olması, doğal ortamla uyumlu bir durum arz etmektedir. Ancak, sel, taşkın ve heyelan riskinin yüksek olduğu Rize iline ait türkülerde, bu afetlerle ilgili ifadelere rastlanmamış olması ilginç bir durum göstermektedir.

SONUÇ

Türküler genel olarak sevgi, hüznün, aşk, ayrılık, yığıtlık, doğal güzellikler, kahramanlık vb. nedenlerle yazılmışlarsa da, duyguların ifade edilmesinde doğal ortam

özelliklerinden yararlanılmıştır. Bunun yanında tasvir, benzetme veya kişileştirmelerde doğal ortamda görülen özelliklerin önemli bir rol oynadığı görülmüştür.

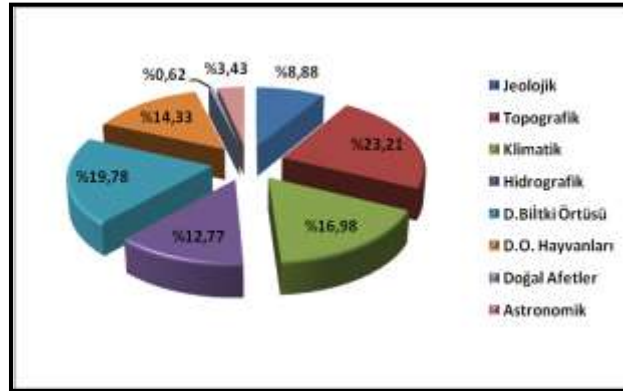
Doğal ortam şartlarından topografya ve iklimin sertleşmesi, beşeri ve ekonomik faaliyetlerin yürütülmesinde önemli zorluklarla karşı karşıya kalınmasına neden olmuştur. Bu nedenle doğal ortamın zorlu şartları türkü sözlerini de etkileyen önemli bir özellik olmuştur. Buna karşılık topografik ve klimatik şartların elverişli olduğu alanlarda, bu özelliklerin etkisinin azaldığı görülmektedir. Türkülerde sadece doğal ortamın zorlu ve sert şartları yer almamış, aynı zamanda hidrografya, doğal bitki örtüsü ve hayvan toplulukları gibi doğal güzellikler de yer almıştır. Bu nedenle denilebilir ki doğal ortamın zorlukları ve güzellikleri türkü sözlerini etkileyen önemli faktörler olmuştur.

Doğal ortamın türkü sözleri üzerindeki etkisinin ortaya konulması amacıyla Rize, Antalya, Erzurum, Konya ve Şanlıurfa illerine ait 300 türkü incelenmiş ve bu türkülerde doğal ortam özellikleriyle ilgili 642 ifadeye 1055 tekrarla rastlanmıştır. Doğal ortamla ilgili bu ifadelerin 167'sine (%26,05) Rize, 150'sine (%23,40) Antalya, 136'sına (%21,22) Konya, 107'sine (%16,69) Erzurum ve 82'sine (%12,79) Şanlıurfa türkülerinde rastlanmıştır (Tablo 1). Doğal ortamla ilgili tespit edilen ifadelerin sayısı ve oranlarının illere göre dağılışı incelendiğinde genel olarak; yüksek, dağlık, zorlu iklim şartlarının etkin olduğu, gür bir bitki örtüsüne sahip ve hidrografik açıdan zengin olan alanlardan nispeten düz, iklim şartlarının elverişli olduğu ve hidrografik açıdan pek de zengin olmayan alanlara doğru bir düşüş olduğu görülmektedir. Her ne kadar doğrulama grubu olarak kullanılan Konya iline ait türkülerde rastlanan ifade sayısı burada bir tezat oluşturuyor gibi görünse de, gerçekte durum böyle değildir. Özellikle Erzurum türkülerinde en etkin olan doğal ortam özelliği topografik şartlardır. Bu ile ait türkülerde “dağ” ve “yayla” gibi ifadeler çoğu zaman “dağlar” ve “yaylalar” şeklinde çoğul olarak kullanılmıştır. Ancak araştırma esnasında “dağlar” ve “yaylalar” gibi ifadeler sayıca 1'er ifade olarak ele alınmış ve bu nedenle Erzurum'a ait türkülerde doğal ortama ait ifadelerin sayısı Konya'ya göre daha düşük çıkmıştır. Aynı durumu Rize türkülerinde hidrografik ifadelerin kullanılmasında da görmek mümkündür. Özellikle akarsu, çay veya derelerin sayıca çok olduğu Rize iline ait türkülerdeki hidrografik ifadelerin sayısı, daha az sayıda akarsuya sahip olan Antalya ile eşit çıkmıştır. Hidrografik şartlar açısından her ne kadar yanıtıcı bir durum ortaya çıksa da esas olarak Rize türkülerinde “dere” ve “çay” gibi ifadelerin çoğu yerde çoğul olarak kullanılmış olması gerçekte hidrografik özelliklerin etkinliğinin daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Doğal ortamla ilgili ifadelerin türküler içindeki tekrar sayısı, doğal ortamın türküler üzerindeki etkisini ortaya koyan diğer bir parametre olarak ortaya çıkmaktadır. İncelenen 300 türkü içerisinde doğal ortam ifadeleri 1055 tekrarla geçmiş olup, 232'si (%21,99) Erzurum, 227'si (%21,52) Antalya, 223'ü (%21,14) Rize, 208'i (%19,72) ve 165'i (%15,64) Şanlıurfa türkülerine aittir (Tablo 1). Türkülerde bir ifadenin tekrar sayısının artmış olması, vurgu şiddetinin anlatılması açısından önem taşımaktadır. Tıpkı ifade sayılarında olduğu, ifadelerin tekrar sayılarında da hemen aynı durum ortaya çıkmaktadır.

Tablo 1. Türkülerde Tespit Edilen Doğal Ortamlarla İlgili İfade ve Tekrar Sayılarının İllere Göre Dağılışı.

	Jeolojik		Topografik		Klimatik		Hidrografik		Bitki Örtüsü		Hayvanlar		Doğal Afetler		Astronomik		İl Top. Sayı	İl Top. Tekrar
	Sayı	Tekrar	Sayı	Tekrar	Sayı	Tekrar	Sayı	Tekrar	Sayı	Tekrar	Sayı	Tekrar	Sayı	Tekrar	Sayı	Tekrar		
Rize	10	17	48	68	33	40	28	42	27	30	14	18	0	0	7	8	167	223
Antalya	22	30	32	48	15	16	28	43	31	53	17	27	1	2	4	8	150	227
Erzurum	13	16	30	77	20	35	11	28	15	35	15	38	1	1	2	2	107	232
Konya	9	10	24	36	27	33	8	14	36	44	25	62	2	4	5	5	136	208
Şanlıurfa	3	3	15	32	14	15	7	24	18	24	21	60	0	0	4	7	82	165
Toplam	57	76	149	261	109	139	82	151	127	186	92	205	4	7	22	30	642	1055
Oran (%)	8,9	7,2	23,2	24,7	17,0	13,2	12,8	14,3	19,8	17,6	14,3	19,4	0,6	0,7	3,4	2,8		
Coğrafi İfade Toplamı	642																642	
Coğrafi İfade Tekrar Toplamı	1055																	1055

Grafik 19. Doğal Ortam İfadelerinin Özelliklerine Göre Dağılışı.

Araştırma alanına ait türkülerde tespit edilen toplam 642 doğal ortamlarla ilgili ifadenin %23,2'si (149) topografik, %19,8'i (127) doğal bitki örtüsü, %17'si (109) iklimatik, %14,3'ü (92) doğal ortam hayvanları, %12,8'i (82) hidrografik, %8,9'u (57) jeolojik, %3,4'ü (22) astronomik ve %0,6'sı (4) doğal afetlerle ilgili ifadelerden oluşmaktadır (Tablo 1; Grafik 19). Bu nedenle türküler üzerinde en etkili olan doğal ortam özellikleri topografya, doğal bitki örtüsü ve iklim; en az etkiye sahip olanlar da jeolojik, astronomik ve doğal afetlerle ilgili özellikler olarak ortaya çıkmaktadır. Fakat, genel anlamda görülen bu etkinlik dereceleri illerin kendi şartları içinde farklılıklar göstermektedir. Farklı doğal ortam özelliklerine sahip illerde, her bir doğal ortam özelliğinin etkinliği de değişmektedir. İl bazında türkülerde etkin olan ilk üç doğal ortam özelliği incelendiğinde bu durum daha açıkça görülmektedir. Rize'de sırasıyla topografya, iklim ve hidrografya; Erzurum'da topografya, iklim ve doğal bitki örtüsü-hayvan toplulukları; Antalya'da topografya, doğal bitki örtüsü ve hidrografya; Konya'da

doğal bitki örtüsü, iklim ve doğal hayvan toplulukları; Şanlıurfa'da doğal hayvan toplulukları, doğal bitki örtüsü ve topografya ilk üç sırada etkin olan özelliklerdir. Görüldüğü üzere karasal iklim özelliklerinin görüldüğü yüksek dağlık alanlarda topografya ve iklim ilk sıralarda yer alırken, iklimin yumuşadığı, yükseltinin azaldığı nispeten düz alanlarda ise doğal bitki örtüsü veya hayvan toplulukları ön plana çıkmakta ve topografya ile iklimin etkinlik derecesi azalmaktadır. Hemen hemen benzeri bir durumu doğal ortam ifadelerinin tekrar sayılarında da görmek mümkündür. Örneğin Rize ve Erzurumda topografik ifadelerin tekrar sayısı ilk sırada yer alırken, Konya ve Şanlıurfa'da doğal ortam hayvan topluluklarıyla ilgili ifadelerin tekrar sayısı ilk sırada yer almaktadır (Tablo 1).

Elde edilen sonuçlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde, türkülerde ait oldukları yörenin doğal özelliklerinin önemli ölçüde yer aldığı ve yörenin doğal ortamını gerçekçi olarak yansıttığı söylenebilir. Bu nedenle doğal ortam-insan ilişkisinin ortaya konulmasında ve bir alanın kültürel coğrafyasının anlaşılmasında türküler önemli bir kaynak olarak ortaya çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- ANTALYA İÇDR** (İl Çevre Durum Raporu) 2010, Antalya Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, Antalya 2011.
- ATALAY İ.**, “*Erzurum Ovası ve Çevresinin Toprakları*”, Ege Coğrafya Dergisi, Sayı 1, ss.68-93, İzmir, 1983-a.
- ATALAY İ.**, Türkiye Vegetasyon Coğrafyasına Giriş, Ege Üniv. Edebiyat Fak. Yay. No: 19, İzmir, 1983-b.
- ATALAY, İ.**, Türkiye Bölgesel Coğrafyası, İnkılap Kitapevi, İstanbul, 2007.
- BAKIRCI K., ÖZYURT Ö., YILMAZ M. ve ERDOĞAN S.**, “*Erzurum İli Enerji Çalışmaları İçin İklim ve Meteoroloji Verileri*”, Tesisat Mühendisliği Dergisi, Sayı 95, 2006, ss. 19-26.
- BALACHANDRAN C. S. ve BHARDWAJ S. M.**, “*Geography As Melody In Muttusvami Dikshita's Indian Musical Works*”, The Geographical Review 91 (4), October 2001, ss.690-701.
- BROUILLETTE L. ve GIBBS K.**, “*Introduction to Arts and Geography*”, Journal for Learning Through The Arts, 6(1), 2010, ss. 1-2.
- BULUT, S.**, Erzurum Türküleri, Bakanlar Medya, Erzurum, 2001.
- CARNEY G.**, “*Music Geography*”, Journal of Cultural Geography, 18 (1), 1998, ss.1-10.
- CENGİZ G. ve AKKUŞ Ç.**, “*Kırsal Turizm Kapsamında Yöre Halkının Kalkındırılması: Erzurum Örneği*”, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 14 (22), 2012, ss. 61-74.
- D.M.İ. GM** (Genel Müdürlüğü), 1975-2010.

- D.M.İ. ŞANLIURFA BM** (Bölge Müdürlüğü), 2010.
- DMİ ANTALYA BM** (Bölge Müdürlüğü), 2010.
- DSİ XIII. BM** (Bölge Müdürlüğü), 2010.
- E.İ.E. İDARESİ GM** (Genel Müdürlüğü), 2011.
- EKMEKÇİ İ.**, “Türkülerimizle Türkiye Coğrafyası”, Kaset ve CD, BMG Müzik A.Ş., İstanbul, 1999.
- ERZURUM İÇDR** (İl Çevre Durum Raporu) 2010, Erzurum Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü Erzurum 2011.
- ERZURUM İLİ ARAZİ VARLIĞI**, T.C. Başbakanlık Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları, İl Rapor No: 25, Ankara, 2000.
- ERZURUM ORMAN BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ**, 2010.
- ERZURUM (GEZİ REHBERİ)**, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Özgün Ofset, İstanbul 2011.
- G’OMEZ E., HARO M. ve HERRERA P.**, “*Music And Geography: Content Description Of Musical Audiofrom Different Parts Of The World*”, 10th International Society for Music Information Retrieval Conference (ISMIR 2009), ss.753-758.
- DOĞANAY H.**, “Anlamı, Tanımı, Konusu ve Felsefesi Bakımından Coğrafya İlmi Hakkında Bazı Düşünceler”, *Doğu Coğrafya Dergisi, Cilt 16, Sayı 25, 2011, ss. 1-44.*
- HUDSON R.**, “*Regions and Place: Music, Identity and Place*”, *Progress in Human Geography* 30, 5 (2006), ss. 626–634.
- İNAN A.**, Tarihte ve Bugün Şamanizm, TTK. Yay., II. Baskı, Ankara,1972.
- KEARNEY D.**, “*Crossing The River: Exploring the Geography of Irish Traditional Music*”, *Journal of the Society for Musicology in Ireland*, 3, 2007-8, ss.127-139.
- KEINARD M.**, “*Using Music to Enrich Geography*”, *Journal of Geography*, 52 (5), 1953, ss.189-191.
- KONG L.**, “*Popular Music in Geographical Analyses*” *Progress in Human Geography*, 19 (2), 1995, ss.183–98.
- KÖKSEL B.**, “*Halk Türkülerinde Avla İlgili Semboller*”, *Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi, Yıl 1, Sayı 1, Ocak 2009, ss. 463-478.*
- LEYSHON A., MATLESS D. ve REVILL G.**, “*The Place of Music*”, *Transactions of The Institute of British Geographers, New Series, Vol. 20, No. 4 (1995), ss. 423-433.*

- McCLAIN S. S.**, “*Geographies of American Popular Music: Introducing Students to Basic Geographic Concepts*”, *Journal of Geography*, 109 (5), 2010, ss.207-212.
- MITCHELL D.**, “*There's No Such Thing as Culture: Towards a Reconceptualization of The Idea of Culture in Geography*”, *Transactions of the Institute of British Geographers, New Series*, Vol. 20, No. 1, 1995, pp. 102-116.
- NALBANT M. V.**, “*Buldan Türkülerinde Metaforlu ve Metonomili(deyim aktarmalı ve ad aktarmalı) Sözcükler*”, 23-24 Kasım 2006, *Buldan Sempozyumu Bildirileri Kitabı*, ss.31-34, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- NASH P. H.**, “*Music Regions and Regional Music*”, *The Deccan Geographer*, 6 (July-December 1968): 1-24.
- NASH, P. H. ve CARNEY G. O.**, “*The Seven Themes of Music Geography*”, *Canadian Geographer / Le Géographe Canadien*, Volume 40, Issue 1, March 1996, ss. 69–74.
- REVILL, G.**, “*English Pastoral: Music, Landscape, History And Politics*”, In Cook, I., Couch, D., Naylor, S. and Ryan, J., editors, *Cultural Turns/Geographical Turns*, London: Prentice Hall, 2000-a, ss.140–58.
- REVILL G.**, “*Music And The Politics of Sound: Nationalism, Citizenship, And Auditory Space*”, *Environment and Planning, Society and Space* 18, 2000-b; ss. 597–613.
- REVILL G.**, “*Vernacular Culture and The Place of Folk Music*”, *Social & Cultural Geography*, Vol. 6, No. 5, October 2005, 6:5, ss. 693-706.
- RİZE İÇDR** (İl Çevre Durum Raporu), 2010, Rize Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, Rize 2011.
- RİZE İLİ ARAZİ VARLIĞI**, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara 1993.
- SHOBE H. ve BANIS D.**, “*Music Regions and Mental Maps: Teaching Cultural Geography*”, *Journal of Geography*, 2010, 109 (2), ss.87-96.
- SMITH S. J.**, “*Beyond Geography's Visible Worlds: A Cultural Politics of Music*”, *Progress in Human Geography*, 21 (4), 1997, ss.502-529.
- ŞANLIURFA İÇDR** (İl Çevre Durum Raporu), Şanlıurfa Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, Şanlıurfa – 2010.
- TUNCEL M.**, “*Türkülerle Türkiye*”, *Globe*, Sayı 3, ss.146, 1993, İstanbul.
- TURNER K. ve FREEDMAN B.**, “*Music and Environmental Studies*”, *The Journal of Environmental Education*, 36:1, 2004, ss.45-52.
- ÜNAL Ç.**, “*Erzurum'un Tarım Potansiyeli*”, *Doğu Coğrafya Dergisi*, Yıl 8, Sayı 10, Erzurum 2003, ss.189-211.
- ÜNAL Ç.**, “*Erzurum'un Hayvancılık Potansiyeli*”, *Doğu Coğrafya Dergisi*, Yıl 9, Sayı 12, Erzurum 2004, ss.259-276.

YILDIRIM E., Çayeli Bakır İşletmesi ve Ekonomik Coğrafya Bakımından Önemi (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, Erzurum 2006.

İnternet Siteleri

http://www.trakus.org/kods_bird/uye/?fsx=2fsdl17@d&tur=B%FCIb%FCI

Son erişim tarihi: 13. 07. 2012.

<http://www.turkuler.com/sozler/ta.asp>

Son erişim tarihi 06. 04. 2012

<http://www.turkudostlari.net/searching.asp>

Son erişim tarihi 27. 03. 2012

Haritalar

1/500.000 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritası; Denizli, Konya, Erzurum, Kars, Trabzon, Hatay ve Diyarbakır Paftaları, M.T.A., 1964, Ankara.

1/1.000.000 Ölçekli Türkiye Fiziki Haritası, Harita Genel Komutanlığı, Ankara, 2009.

EK: İNCELENEN TÜRKÜLERİN İLLERE GÖRE İSİM LİSTESİ**ANTALYA TÜRKÜLERİ**

1. A Kızım Sana Potin Alayım Mı
2. Adelle'nin Köprüsü Taştan
3. Adile'min Üç Boncuklu Hasır
4. Akçeşmeden Sular İçtim Kanmadım
5. Aksünne Türküsü
6. Al Devesi Mor Köşekli
7. Alim Türküsü
8. Antalya' nın Mor Üzümlü
9. Antalya
10. Arabamın Tekerleri Mor Boya
11. Aşa'nın Elinde Makas Kınalar
12. Avşar Ağzı
13. Bak Benim Talihime
14. Ben Beyimi Uyandırdım (Ramazan Türküsü)
15. Bir Kilo Kestaneyi Aldım Elliye
16. Birini Yavrum Birini-1
17. Budarım bağlar budarım
18. Bugün Hava Puserik
19. Cepkenimi Al İsterim
20. Cezayir'in Yüksek Olur Evleri
21. Çay Başına Bostan Ektim Yayıldı
22. Çay Benim Çeşme Benim-2
23. Çaya Vardım Çaylarım
24. Çek Gemici Gemileri
25. Çekin Kır Atımı
26. Çöğre Ağacında Anam Biter Mi Korum
27. Derelerde Olur Çamlı Söğüdü (Samah)
28. Dinar Yolu Gide Gele Aşındı
29. Dünyanın Ortasında Kurulu Direk
30. Eren'de Yaylasında Yaylayamadım
31. Eser Eser De Sabah Yeli Kesilmez
32. Estirir Oğlan Estirir
33. Evlerinin Önü İğde Dalları-2
34. Gar Mı Da Yağmış Şu Yaylanın Düzüne
35. Gide Gele Kademeler Aşındı
36. Gine Ak Yokuşu Duman Bürüdü
37. Gökte Yıldız Yüz Altmış
38. Harman Yeri
39. Hayriye'ye Mendil Verdim Almadı
40. İndim Çeşme Akıyor
41. Kaleden İndim Düze-1
42. Kalkan İle Kapıtaş' In Arası
43. Kara Çadırlar Kuruldu
44. Karşıkı Yayla Ne Güzel Yayla
45. Kayadibi Mumdirsek
46. Keklik Öter Kendi Dinler
47. Kınacılar Çay Başına Dizildi
48. Kızılıklar Çiçek Açtı
49. Menekşe Buldum Derede
50. Meneşesi Tutam Tutam
51. Meşelidir Engin De Dağlar
52. Osman Efem İnip Gelir İnişten

53. Sinanoğlu Gule Yapar Taş İlen
54. Şu Derede Bal Yerler
55. Şu Maşad'ın Kızları
56. Tek Tek Atarsın
57. Testi Doldurdum Çaydan
58. Yalılarda Olur Geyik Tekesi
59. Yüce Dağ Başında Yaydım Koyunu
60. Zandalya Getirin Gelin Otursun

RİZE TÜRKÜLERİ

1. Ağasar Dereleri
2. Akayı Daşlı Dere
3. Annem Kurdi Sofrayı-2
4. Aspet'ten Liparit'e
5. Ayananın Başını
6. Aykiri Yol Uzuni
7. Başındaki Çenbere Boya Vurayım Boya
8. Başum Ağrıyo Demeyesun
9. Belundaki Tabanca
10. Ben Eleyim Eleyim
11. Bir Destan Başladım
12. Bir Karakuş Ağlıyor
13. Bir Türkü Diyeceğim
14. Bu Gece Rüya Gördüm
15. Çakal Yesun Anani
16. Çok Ahtum Var İdi
17. Dağlara Yağayı Kar
18. Denizde Vardır Kara
19. Dere Kütük Götürür
20. Derenin Kuyuları
21. Duman Dağdan Yukarı-1
22. Duman Dağdan Yukarı-2
23. Dumanım Derelere
24. E Paçı Çeşanuni
25. Fadime'm Çemberunin İpekleri
26. Fadimem (Derenun Kenarına da)
27. Garardı Garadeniz
28. Gel Çıkalım Konağa
29. Gelemedim Emine'm Memlekete Bu Sene
30. Gemiye Çektuk Yelken
31. Güzel Yanlış Gidersin
32. Ha Buradan Aşağı
33. Ha Buranın Ekini
34. Haldoz'un Portakali
35. Hamsi Kurban Olayım
36. Hayde Gidelum Hayde
37. Hemşin'in Yaylaları
38. Kafirin Kızcağızı
39. Karardı Karadeniz
40. Kemeçemin Telleri
41. Kerez Çiçek Açıyor
42. Kestiler Çestaneyi
43. Kızıl Ağaç Yaprağı

44. Kiremite Su Düşti
45. Koy Ateşe Kazanı
46. Oy Dağlarum Dağlarum
47. Oy Oy Emine (Sabahtan Gördüm Seni)
48. Peştemalin Duğumi
49. Rizeliyim Rizeli
50. Soğuk Suyun Başında
51. Söylerim Yane Yane
52. Şişmanoğlı Vurdiler
53. Tabancamın Sapını
54. Teyze Kizun Ayışe
55. Türki Deyurum Sağa
56. Ufacık Piçağımın
57. Uydum Yarın Sözüne
58. Yayladan Gelir Koyun
59. Yayladan Ki Yurudum
60. Yenge Kızın Bir Tane

ŞANLIURFA TÜRKÜLERİ

1. Ağlarım Gülenim Yok
2. Ağlarım İçin İçin
3. Akşam Oldu Güneş Girdi Buluda
4. Akşamlar Oldu Gene
5. Altın Yüzük Hatem Yar
6. Aşıkı Saz Ağlatır
7. Ay Doğar Aşmak İster-1
8. Ay Doğar Bedir Allah
9. Ayağında Kundura-2
10. Az Kaldı Bayram Ola (Dılayı)
11. Bağı Bağımcı Var mı
12. Bahçede NarAğacı
13. Bir Dalda İki Payam
14. Bir Kız Gördüm Bedende (Oy Emine)
15. Bu Dağı Aşam Dedim
16. Bu Dere Derin Dere
17. Bülbüller Düğün Eyler
18. Çadır Kurdum Düzlere
19. Çay İçinde Adalar
20. Çoban Kızı Suya Gider
21. Daracık Sokakta Yare Kavuştum
22. Derik Gilde Bir Kuş Var
23. Ela Gözlerini Sevdiğim Senem
24. Eyvana Gel Eyvana
25. Fırat Kenarının İnce Dumanı
26. Güvercin Vurdum Kalkmaz-1
27. Havuzum Dört Köşeli
28. Hüveğin Yollarında
29. İki Dağın Arasında Kalmışam-2
30. İşte Geldi Arpa Buğday Harmanı
31. Kaladan İndim Bağa
32. Kale Kaleden Yüce
33. Kalenin Ardında Laleler Biter
34. Kandırdın Beni
35. Kara Üzüm Habbesi
36. Kavak Kavaktan Uzundur
37. Kılıçlı Maya (Ya Bülbül Güle Kon)
38. Kırmızı Kurdele
39. Kışlalar Doldu Bugün
40. Kime Gidim (Valla Yar Yar)
41. Kul Oğluyam Ben de

42. Kurban Olam Gözlerinin Mestine
43. Mektubu Gelmez Yarın
44. Mezarımın Taşı Urfa'ya Karşı
45. Nerden Çıktın Sen Karşıma
46. Oğlan Beni Çaydan Aşır
47. Ördek Çalkanır Göllerde
48. Pınarın Başında Ben Gördüm Onu
49. Portakal Dilim Dilim-3
50. Seherde İndim Ben Bağa
51. Sürme Çekmiş Gözlerine
52. Şahin İdim
53. Şu Gelen Kimin Kızı
54. Tabakta Bal Olaydım
55. Tabakta Darı Gördüm
56. Urfa Dağlarında Gezdiğim Çağlar
57. Urfa'lıyam Gül N'edim
58. Vara Vara Vardım Siverek'in Hanına (U. H.)
59. Yar Elinden Bade İçtim
60. Yaram Sızlar Ağır Başım

ERZURUM TÜRKÜLERİ

1. A Güzel Dolan Da Gel
2. Acep Bir Karuban Hane Bu Dünya
3. Akça Ferikler İnce Ferikler
4. Al İşli Gey Al Eyle
5. Arabam Mazılıdır
6. Aras Aras Han Aras
7. Bala Sarhoş Bala Sarhoş
8. Belle Beni Bellerinen
9. Ben Bir Kavak Yol Üstüne Biterem
10. Bir Elinde Nargile
11. Bir İnce Yağmur Yağar
12. Bir Matara Bir Yandan
13. Bu Tepe Pulli Tepe-1
14. Çayda Balık Yan Gider
15. Çıktım Kerpiç Duvara
16. Çirişe Gitmezdim Anam Yolladı
17. Dağda Darı Harmanı
18. Dağlar Daldadır Gözüm Yoldadır
19. Daldalan Daldalan Daldan Aşağı
20. Değirmen Başında Vurdular Beni
21. Değirmen Üstü Çiçek-1
22. Derede Gum Gaynıyor
23. Ela Gözlüm Ben Bu Elden Gidersem
24. Elma Attım Yuvarlandı-3
25. Evlerinin Önü Guşlar Darısı
26. Gara Guş Yuva Yapmış
27. Gel Gidelim Sevdiğim
28. Giderim Bu Düzünen
29. Giderken Eyle Beni
30. Göç Göç Oldu Göçler Yola Düzüldü (U.H.)
31. Gülenber Sağar Goyuni
32. Haziran'ı Temmuz'u Getirdik Dize
33. İbrik Sıra Su Sıra
34. Kağızman'a İsmarladım Nar Gele Nar Gele
35. Kalk Gidelim Şöylesine
36. Kalkın Durnam Kalkın Van'Dan Sökülün
37. Karanfili Gül Dalına Değende
38. Karşıda Üzüm Kara
39. Kelo Gurban Söyleme

40. Keşkem Bu Ellere Gelmez Olaydım
41. Kömür Gözlüm Ateşine Düşeli
42. Köprü'nün Başlarında
43. Maral Sen Güzelsin Alı Neylersin
44. Merekte Sarı Saman-1
45. Ne Güzel Oğlan
46. Oduncular Kısa Keser Odunu
47. Penceresi Yeşil Boya
48. Peştemalin Bağları
49. Sarı Gızı Aldım Çıktım Yaylaya
50. Siyah Zülfün Deste Deste
51. Su Gelir Ark Uyanır
52. Susuz Yerin Bülbülü
53. Şenkaya'ya Vardım Saat Bir İdi
54. Tello Gider Yan Gider
55. Testiyi Aldım Kızım
56. Tutam Yar Elinden Tutam-1
57. Yarab Gurbet Elde Alma Canımı
58. Yaz Gelende Çıkam Yayla Senin Başına(U.H.)
59. Yüksek Minareden Attım Kendimi
60. Yüktü Yükleddim Kediye

KONYA TÜRKÜLERİ

1. Ağla Annem Ağla
2. Aman Konya Toz Dumanlı
3. Annem Beni Kaldırılmışın Atmışsın
4. Aşağıdan Gelir Sandık
5. Aşığın Yaylası Derler Otağı
6. Aşkın Ateşi
7. Ateş Aldı Elimi De Kolumu
8. Atladı Çıktı Eşiği-2
9. Ayağına Geymiş Sedef Nalini
10. Ayağına Giymiş Sedef Nalini
11. Bir Sabahtan Yolum Düştü Geline
12. Bir Taş Attım Alıca-1
13. Bizim Evde Şeker Lokum Badem Var
14. Caminin Mazini
15. Cimdallı Cimdallı
16. Damda Bacaları Adam Sanırdım
17. Eğdim Kiraz Dalını
18. Elif Gızımın Da Mendiline Mestine
19. Elinizden Elinizden

20. Elmaların Yongası
21. Emmiler Emmiler
22. Eremedim Vefasına Dünyanın-2
23. Evlerinin Önü Nane Maydonoz
24. Fırın Üstünde Fırın-1
25. Geydirmişler Boylu Boylu Sevayi
26. Gezdim Karaman'ı Gördüm Konya'yı
27. Gine Celallendi Meram Bağları
28. Gitme Bülbül Gitme Bahar Erişti
29. Gülüm Var Ocak Ocak
30. Hana Vardım Han Değil
31. Hani Benim Ağalarım Beylerim
32. Hani Benim Elli Direm Kesdenem
33. Issız Yuvalarda (Leylek)
34. İki Bülbül Hiçbir Dala Konar mı
35. İki Durnam Gelmiş Akli Kareli
36. Kabağı Boynuma Takarım
37. Kahvenin Önünden Gelir Geçersin-1
38. Kapı Ardına Asakoymuş Eleği
39. Kara Koyun Yayılır
40. Karadut Parmak Gibi
41. Karanfilsin Bibersin
42. Kenardan Geçeyim Yol Sizin Olsun (Aslan Mustafam)
43. Kıcılar Kavak Kıcılar
44. Mapus Damları
45. Mentşeli Mentşeli
46. Nizamlar (Kışlanın Önünde)
47. Peşkir Aldım Direkten
48. Pınarın Başına Yağmaz Mı Dolu
49. Suya Düştü Gülümüz
50. Süpürgesi Yoncadan
51. Sürmeli
52. Şu Sille' Den Gece Geçtim
53. Şu Sille'nin Ufak Tefek Taşları
54. Şu Sille'nin Sokakları
55. Tadı Olmaz (Dikensiz Gül)
56. Tosun At Yorulur
57. Yaylı Geldi Kapılara Dayandı
58. Yeşilim (Damdan Dama)
59. Yorgun (Bıktım Artık Taşımaktan)
60. Yüksek Hanaylarda Badılcın Soyar